

BOSNA I HERCEGOVINA
DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVJEŠĆE O RADU 2015

Bosna i Hercegovina

**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠĆE O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2015. GODINI**

Tuzla, prosinac 2015. godine

Izvešće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvještavanja regulatornih tijela u Europskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, sa prilagodavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE.....	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI.....	5
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	5
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK.....	9
3.3	Postupci licenciranja.....	16
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata.....	17
3.5	Postupci određivanja tarifa.....	19
3.6	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava.....	21
3.7	Tržište električne energije.....	26
3.8	Energetska statistika.....	35
3.9	Ostale aktivnosti.....	38
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA.....	41
4.1	Energetska zajednica.....	41
4.2	Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA.....	45
4.3	Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG.....	46
4.4	Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER.....	47
4.5	Vijeće europskih energetske regulatora – CEER.....	49
5.	REVIZIJSKO IZVJEŠĆE.....	51
6.	TEMELJNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2016. GODINI.....	53
PRILOZI		
A:	Temeljni podaci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine.....	57
B:	Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine.....	59
C:	Temeljni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine.....	61
D:	Acquis Energetske zajednice.....	63
E:	Otvoreni sporovi: Energetska zajednica – Bosna i Hercegovina.....	65

1. UVOD

Reforma i prestrukturiranje sektora, liberalizacija tržišta električne energije, korištenje obnovljivih izvora energije, energetska učinkovitost, nove investicije i regionalne integracije dominantne su teme koje su zaokupljale elektroenergetski sektor u protekloj 2015. godini.

Razvoj zakonodavnog okvira u oblasti električne energije, sigurna i pozdana opskrba, dinamično i još uređenije veleprodajno tržište, stvarno zaživljavanje nominalno otvorenog maloprodajnog tržišta, naglašavaju značaj i odgovornost neovisnog regulatora. U procesu deregulacije, uloga je regulatora ustanoviti tržišna načela u djelatnostima u kojima je to moguće (proizvodnja, trgovina i opskrba), te odrediti cijene-tarife po kojima se obavljaju djelatnosti prirodnog monopola, uz slobodan pristup mrežnoj infrastrukturi na ravnopravnoj osnovi svim zainteresiranim stranama.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastavila je svoju misiju u povećavanju funkcionalnosti otvorenog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Ovdje se posebno izdvaja kompletiranje skupa pravila i odluka kojim su promovirana tržišna načela u ranije potpuno reguliranu sferu pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH. Time je već realizirana jedna od brojnih mjera u funkciji razvoja sektora, a koje su prepoznali i prihvatili premijeri šest zemalja Zapadnog Balkana u okviru 'Berlinskog procesa'.

Pred Bosnom i Hercegovinom su brojne obveze u procesu realizacije *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU*, čija je energetska dimenzija jasno definirana *Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice*. Pri tome će trebati uvažavati dinamičnost ove zajednice u njenom jačanju i proširenju.

Europska unija gradeći Energetsku uniju poziva na jačanje aktivnosti Energetske zajednice, bolju provedbu prava EU i realizaciju ključnih infrastrukturnih projekata, radi uspostavljanja slobodnog transporta energije kroz zemlje EU i Energetske zajednice i poboljšanja sigurnosti opskrbe.

Stabilnost rada elektroenergetskog sustava BiH potvrđena je i u 2015. godini. Ukupna proizvodnja električne energije u protekloj godini iznosila je 14.408 GWh i manja je 4,1 % u odnosu na prethodnu godinu, koju su odlikovali povoljniji hidrološki uvjeti. U hidroelektranama je proizvedeno 5.426 GWh, odnosno 6,8 % manje nego u 2014. godini. Proizvodnja u termoelektranama iznosila je 8.712 GWh i za 2,3 % je manja u odnosu na prethodnu godinu. Time već treću godinu traje trend pada proizvodnje u termoelektranama, najvećim dijelom kao posljedica smanjene proizvodnje uglja, ali

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je neovisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu sa načelima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sustava i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i opskrbom električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i financira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

i niskih cijena električne energije na veleprodajnom tržištu. Proizvodnja u malim hidroelektranama, solarnim i vjetroelektranama iznosila je 246,9 GWh, a u industrijskim elektranama 23,3 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije u BiH u 2015. godini iznosila je 12.606 GWh, odnosno 3,2 % više nego u prethodnoj godini, čime je prekinut opadajući trend koji je bio prisutan od 2013. godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sustav smanjena je 1,6 %, dok je distributivna potrošnja veća 3,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje je posebno izraženo kod kupaca priključenih na 10 kV napon, kao i kod kupaca u kategoriji ostala potrošnja.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sustava u 2015. godini od 2.105 MW zabilježeno je 31. prosinca 2015. godine u osamnaestom satu, što je manje od historijskog maksimuma od 2.207 MW, iz istog dana i sata prethodne godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 17.860,1 GWh, što je za 1,01 % više nego u 2014. godini. Prijenosni gubici iznosili su 359,4 GWh, odnosno 2,01 % od ukupne energije na sustavu prijenosa. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 1.035,1 GWh ili 10,45 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniža razina u historiji elektroenergetskog sektora BiH.

U 2015. godini izvezeno je 3.445 GWh, što je 7,3 %, odnosno 271 GWh manje nego u prethodnoj godini, i u najvećoj mjeri je posljedica smanjene proizvodnje električne energije. Uvoz je iznosio 1.308 GWh sa porastom od 37,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Registrirani tranzit električne energije preko prijenosnog sustava BiH je iznosio 2.439 GWh, što je povećanje od 991 GWh ili 68,5 % u odnosu na 2014. godinu, te je i ukupan prihod koji je BiH ostvarila u prvih devet mjeseci 2015. godine po osnovi *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava* (ITC mehanizam) dvostruko veći nego u istom razdoblju prethodne godine i premašio je tri milijuna KM.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je utemeljila Parlamentarna skupština BiH donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Mirsad Salkić, sa drugim mandatom od 5 godina (od 30. prosinca 2009. godine), i
- Nikola Pejić, sa mandatom od 5 godina (od 24. rujna 2007. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Milorad Tuševljak, sa mandatom od 5 godina (od 10. kolovoza 2011. godine).

Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je drugom članu Komisije istekao i drugi petogodišnji mandat. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, a slijedom dosadašnje prakse, Nikola Pejić i Mirsad Salkić i dalje obnašaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje (reimenovanje) članova Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnoj osnovi rotiraju na funkciji predsjedajućeg svake godine. Ovu funkciju do 30. lipnja 2015. godine obnašao je Nikola Pejić. Milorad Tuševljak aktualni je predsjedajući Komisije do 30. lipnja 2016. godine.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove,
- Sektor za finansijsko-administrativne poslove.

U funkciji djelotvornijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu sudjeluju uposlenici iz različitih sektora.

Izvešće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2014. godini razmatrano je na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Izvešće je usvojeno

- na 14. sjednici Zastupničkog doma održanoj 30. lipnja 2015. godine, i
- na 7. sjednici Doma naroda održanoj 15. srpnja 2015. godine.

¹ U vrijeme izrade ovog izvješća postupci izbora dva člana Komisije koje je predložila Vlada Federacije BiH nalaze se u proceduri u Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine. Nakon što budu potvrđene, nominacije se dostavljaju Vijeću ministara BiH, koje predlaže imenovanja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Korištenjem raznovrsnih oblika nadgradnje znanja i iskustva, odnosno jačanjem svojih stručnih kapaciteta DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stječu se na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima, u zemlji i inozemstvu, kao i učenjem na daljinu (eng. *distance e-learning*), koje je postalo dominantno u praksi Komisije. Sustavnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse sa potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Tajništva Energetske zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora i Škole regulacije u Firenci, te seminare Direkcije za europske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije BiH u Europsku uniju.

Poseban doprinos stručnom usavršavanju u 2015. godini dao je Projekt USAID-a *Investiranje u sektor energije* (EIA), u okviru kojeg je organizirano više edukacijskih radionica različite tematske sadržine.

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te uporabu suvremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja znanja i iskustva uspješno izlažu i na međunarodnim strukovnim skupovima, kako regionalnog tako i globalnog karaktera.

Pored stručnog usavršavanja svojih uposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je, na adekvatan način, informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse uposlenicima reguliranih kompanija, a sudjelovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u regiji. DERK je također pružao kvalitetne stručne informacije o energetskom sektoru i njegovoj reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti, uz posebno organiziranu edukaciju predstavnika sredstava javnog informiranja.

U radu DERK-a nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registratorske građe DERK kao njen stvaratelj organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim načelima, znanjima i preporukama i kroz uzajamno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom razdoblju je funkcionalno zastarjela i otpisana informatička oprema zamjenjivana novom, uz poštivanje propisanih standarda i smjernica Vijeća ministara BiH za nabavu računarske opreme i softvera. Pri tome se vodilo računa o energetskim svojstvima uređaja i dobroj praksi koju u izvješćima o reviziji učinku preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tijekom 2015. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 19 redovitih i jednu izvanrednu sjednicu, 28 internih sastanka i organizirala deset javnih rasprava, od čega je osam imalo opći, a dvije formalni karakter.

U izvještajnom razdoblju, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojima su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije razvrstane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konzultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu uzajamne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila o licencama

Nakon proteka rokova definiranih *Odlukom o opsegu, uvjetima i vremenskom rasporedu otvaranja tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini* iz 2006. godine, donošenja *Pravilnika o opskrbi kupaca električnom energijom u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine* (2013. i 2014. godina), odgovarajućih pravila u okviru nadležnosti entitetskih regulatora, te nakon usvajanja i odobravanja novih *Tržišnih pravila* u 2015. godini, ukazala se potreba za usklađivanjem *Pravilnika o licencama* sa konceptima, pojmovima i rješenjima zastupljenim u ovim i drugim propisima, kao i promjenama u međuvremenu nastalim na tržištu električne energije u BiH.

Pojam ‘kvalificirani kupac’ označavao je različite kategorije kupaca koje su od početka otvaranja tržišta električne energije 2007. godine sukcesivno stjecale mogućnost – kvalificiranost slobodnog izbora opskrbljivača i ponude za opskrbu koja im najbolje odgovara. Kako je od 1. siječnja 2015. godine tržište električne energije potpuno otvoreno za sve kupce, pojam tarifnog, odnosno nekvalificiranog kupca (kupca bez prava na slobodan izbor opskrbljivača), izgubio je svoju sadržinu i prestao biti odgovarajući kako za klasifikaciju kupaca, tako i za naziv djelatnosti odnosno naziv licence.

Razvojem tržišta i regulatornog okvira, jačanjem konkurencije i posebno povećanjem broja trgovaca na tržištu električne

Na redovitim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlastima, a na internim sastancima razmatraju se pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne naravi.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih osoba i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću raspravu. U cilju rješavanja tehničkih pitanja u tijeku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja, održava se tehnička rasprava. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na temelju kojih bi DERK mogao riješiti prijedor ili određene zahtjeve, održava se formalna rasprava.

Redovite sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

energije, nestali su razlozi da se određeni industrijski potrošači bave i međunarodnom trgovinom – uvozom električne energije radi zadovoljavanja vlastitih potreba korištenjem posebne licence.

Poticaji pojedinih energetske subjekata uočili su i skrenuli pozornost na prisutnost administrativnih zapreka u obavljanju djelatnosti proizvodnje električne energije u novoizgrađenim proizvodnim objektima u tijeku probnog rada. Izvršenim izmjenama u vezi izdavanja privremene licence za proizvodnju olakšava se priključenje proizvodnih objekata u Brčko Distriktu BiH na prijenosni sustav tijekom probnog rada, a time i prijava dnevnog rasporeda rada tih objekata na temelju jedinstvene identifikacijske oznake – EIC koda (eng. *Energy Identification Code*) koju izdaje NOS BiH.

Obveza pribavljanja certifikata o sustavu osiguranja kvalitete zadržana je samo za djelatnosti koje nemaju tržišni karakter (prijenos električne energije, djelatnost neovisnog operatora sustava i distribucija električne energije), čime su uvažene specifičnosti koje odlikuju obavljanje djelatnosti trgovine u pogledu broja uposlenih, veličine i unutarnje organizacijske strukture tih subjekata, a posebno visine troška pribavljanja takvog dokumenta.

Na temeljima višegodišnje prakse u primjeni instituta suspenzije licence, izmjene Pravilnika su iskorištene i za ograničenje korisnika licence da za vrijeme trajanja važenja licence samoinicijativno u više navrata traži privremenu suspenziju licence njenim ‘umirovljenjem’ na određena vremenska razdoblja, čime praktično dovode u pitanje kredibilitet da stvarno djeluju na tržištu električne energije. Također, bilo je neophodno osigurati djelotvornije instrumente za sankcioniranje propusta korisnika licence da uredno plaćaju regulatornu naknadu.

Promjenom dosadašnjeg načina koncipiranja uvjeta za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom – kroz utvrđivanje Standardnih uvjeta za korištenje licence, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obvezama vlasnika licence (čije se prihvatanje potvrđuje podnošenjem pisane izjave već uz sam zahtjev za dobijanje licence), dodatno je pojednostavljen i ubrzan postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi najbrojniji. Time se značajno reducira i količina dokumenata koja je dosada iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala kako unutar DERK-a tako i u komunikaciji sa podnosiocem zahtjeva i zainteresiranim trećim osobama.

Nakon što je o predloženim rješenjima 18. studenoga 2015. godine održana javna rasprava i proteklo razdoblje za dostavu komentara javnosti, u okviru kojih su zainteresirane strane izrazile podršku predloženim rješenjima, Državna regulatorna

komisija usvojila je *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o licencama* 15. prosinca 2015. godine. Na istoj sjednici Komisije utvrđeni su i *Standardni uvjeti za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*.

Novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sustava BiH

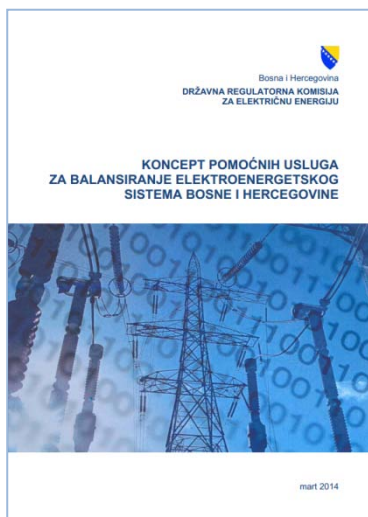
Tijekom protekle tri godine, svjesna značaja pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sustava, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u suradnji sa Neovisnim operatorom sustava u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, provela niz aktivnosti kojima je ustanovljen novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine.

Zajednički rad DERK-a i NOS-a BiH, uz korištenje dokumenata razvijenih u sklopu USAID projekta *Asistencija regulativi i reformi elektroenergetskog sektora (REAP)* u ožujku 2014. godine rezultirao je utvrđivanjem *Koncepta pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine* (u daljnjem tekstu: *Koncept pomoćnih usluga* ili *Koncept*). Ocjena je da *Konceptom* definirana rješenja osiguravaju stabilan i pouzdan rad elektroenergetskog sustava i ispunjavanje međunarodnih obveza BiH, prije svega prema *Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*, te Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) i njejoj Regionalnoj grupi Kontinentalne Europe, odnosno Kontrolnom bloku SHB (Slovenija – Hrvatska – Bosna i Hercegovina).

Koncept pomoćnih usluga sa ilustracijama značajnog broja procedura koje je trebalo izraditi, trasirao je dalje pravce upotpunjavanja postojećeg regulatornog okvira pružanja pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sustava BiH i za njegovo operativno stavljanje u funkciju. Temeljna rješenja iz *Koncepta*, daljom razradom pretočena su u praktično provodiva pravila koja ovu problematiku reguliraju na novim temeljima.

U srpnju 2014. godine, DERK je izmijenio i dopunio *Metodologiju za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora prijenosnog sustava i pomoćne usluge*. Očekivanja DERK-a su bila da će NOS BiH, shodno Zaključcima DERK-a iz ožujka 2014. godine, uskladiti postojeća Tržišna pravila i Mrežni kodeks i učiniti ih kompatibilnim sa rješenjima *Koncepta*, zajedno sa dodatnim procedurama potrebnim za primjenu pravila.

Zbog značajnog zaostajanja u dinamici odvijanja tih aktivnosti, DERK je uredio način osiguranja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sustava BiH na privremenoj osnovi Odlukom od 18. studenoga 2014. godine.

Odlukom o testnom razdoblju primjene provedbenih pravila i procedura pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sustava BiH, DERK je prosinca 2014. godine prihvatio ocjenu NOS-a BiH i drugih elektroenergetskih subjekata da se 1. lipnja 2015. godine utvrdi kao rok za početak efektivne primjene pravila i procedura. Međutim, kako su nova Tržišna pravila utvrđena tek 24. travnja 2015. godine, DERK je prilikom njihovog odobravanja u svibnju 2015. godine odlučio da njihova primjena počne od 1. siječnja 2016. godine, do kada je produljeno testno razdoblje.

U preostalom vremenu do kraja 2015. godine, DERK je donio odluku kojom je odredio koeficijente i granične cijene za kapacitet i energiju sekundarne i tercijarne regulacije, kao i koeficijente uz cijenu pozitivnog i negativnog debalansa, a u njoj dopuni odredio je i graničnu cijenu kapaciteta tercijarne regulacije nadole. Time su definirani ulazni parametri za tržišnu nabavu pomoćnih usluga koju je proveo NOS BiH, kao subjekt koji nabavlja pomoćne i pruža sustavnu uslugu u Bosni i Hercegovini.

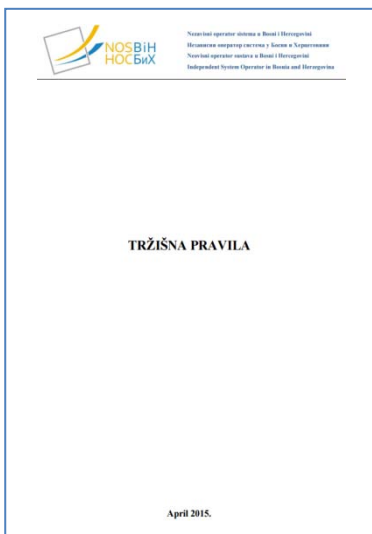
Koncem 2015. godine, NOS BiH je utvrdio konačne verzije pratećih dokumenata novih Tržišnih pravila:

- Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije tercijarne regulacije,
- Procedure za pomoćne usluge i Procedure za razmjenu podataka između NOS-a BiH i operatora distributivnog sustava,
- Standardni oblici Ugovora o balansnoj odgovornosti i Ugovora o pružanju pomoćnih usluga,
- Obrasci Zahtjeva za pristup balansnoj grupi, Zahtjeva za registraciju balansno odgovorne strane, Zahtjeva za registraciju objekata za pružanje pomoćnih usluga, Zahtjeva za registraciju sudionika na tržištu i Zahtjeva za dodjelu EIC kodova, te
- Konkretno točke primopredaje i Upute za dostavljanje dnevnih rasporeda.

Posebno odlukom koja je donesena u okviru postupka određivanja tarifa po zahtjevu NOS-a BiH, utvrđena je tarifa za sustavnu uslugu, čime se kompletirao skup pravila i odluka kojim se tržišna načela od 1. siječnja 2016. godine uvode u ranije potpuno regulirani metod pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH. Na ovaj način povećava se funkcionalnost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini i ispunjava jedna od mjera koje su 27. kolovoza 2015. godine prihvatili premijeri šest zemalja u regiji u okviru 'Berlinskog procesa'.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Tržišna pravila

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih sudionika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sustava BiH, odnosno djelotvorna nabava pomoćnih usluga i pružanje sustavne usluge, uravnoteženje sustava BiH uz što manje troškove, te djelotvorno funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Pravila definiraju sudionike, način njihove registracije, te registraciju balansno odgovornih strana i balansnih grupa. Propisana je nominacija dnevnih rasporeda, procedura obavijesti o ugovorima, operativna faza angažiranja pomoćnih usluga, definirane su vrste točaka primopredaje energije na prijenosnoj i distributivnoj mreži i pridruživanje obračunskih mjernih mjesta sudionicima na tržištu, kao i dostava podataka iz obračunskih mjernih mjesta. Pravila reguliraju balansnu odgovornost balansno odgovornih strana, sudionika na tržištu i krajnjih kupaca. Posebno su obrađene pomoćne usluge primarne, sekundarne i tercijarne regulacije, regulacija napona i reaktivne snage, pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu, eliminiranje neželjenih odstupanja od dnevnih rasporeda – kompenzacije, dnevno tržište balansne energije tercijarne regulacije, debalansi, obračun i izvještavanje i objava podataka.

Tržišna pravila su, dakle, iznimno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje temeljni koncept redizajniranja tržišta, zakonodavno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojima se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među sudionicima na tržištu.

Prva Tržišna pravila pripremljena su i odobrena 2006. godine. S obzirom na novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sustava BiH definiran Konceptom pomoćnih usluga, uz uvažavanje regionalnih promjena, u ožujku 2014. godine pokrenut je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tijekom kojeg su pribavljani i komentari sudionika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. Tržišna pravila dostavljena DERK-u u travnju 2015. godine, odobrena su u svibnju, uz početak efektivne primjene od 1. siječnja 2016. godine.

Mrežna pravila

Mrežnim kodeksom uređuje se način planiranja i razvoja prijenosnog sustava, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim

situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sustava nakon totalnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerenje u elektroenergetskom sustavu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sustava.

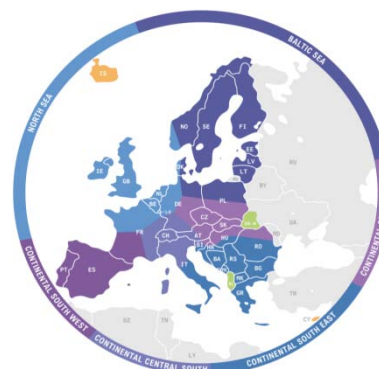
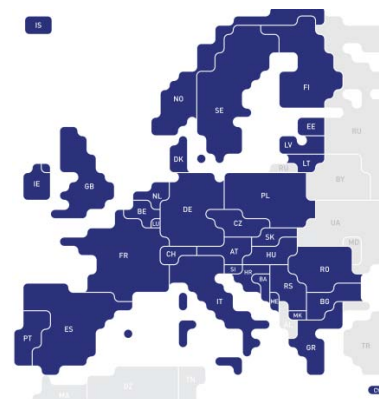
Prilikom utvrđivanja *Koncepta pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine* u ožujku 2014. godine, DERK je istaknuo da ovaj dokument treba iskoristiti za inoviranje i upotpunjavanje postojećeg regulatornog okvira, uključujući izmjene i dopune i Mrežnog kodeksa, odobrenog odlukama DERK-a u 2006. i 2011. godini. Odlukom iz studenoga 2014. godine, DERK je od primjene izuzeo dijelove odredbi Mrežnog kodeksa, do njihovog usklađivanja sa Konceptom pomoćnih usluga.

Potreba za izmjenama Mrežnog kodeksa prepoznata je i u *Indikativnom planu razvoja proizvodnje za razdoblje 2016. – 2025. godina*. Međutim, tijekom 2015. godine, NOS BiH nije DERK-u na odobrenje dostavio izmjene i dopune Mrežnog kodeksa.

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mreža prepoznata je u Trećem energetsom paketu EU. Shodno tome, zemlje članice EU, kroz puni angažman Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) i Agencije za suradnju energetske regulatora (ACER) provode kompleksnu aktivnost donošenja pravila za rad mreža (mrežna pravila EU – eng. *Network Codes*). Skup ovih pravila u domeni električne energije sadrži tri grupe:

- *Pravila o spajanju*
  - Pravila o zahtjevima za proizvođače električne energije (RfG),
  - Pravila za spajanje na strani potražnje (DCC),
  - Pravila o visokonaponskom istosmjernom spajanju (HVDC),
- *Pravila o upravljanju sustavima*
  - Pravila o operativnoj sigurnosti (OS),
  - Pravila o operativnom planiranju i rasporedu (OPS),
  - Pravila o kontroli opterećenja i frekvencije i o pričuvama (LFCR),
  - Pravila o hitnim slučajevima i ponovnoj uspostavi (ER),
- *Pravila o tržištu*
  - Pravila o dodjeli kapaciteta i upravljanju zagušenjem (CACM),
  - Pravila o dugoročnoj dodjeli kapaciteta (FCA),
  - Pravila o uravnoteženju (EB).

entsoe

Članice Europske unije su 5. prosinca 2014. godine odobrile prvo od niza pravila – CACM. Uredba Komisije (EU) 2015/1222 o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima donesena je 24. srpnja 2015. godine. Rok za njenu implementaciju je tri godine.

26. lipnja 2015. godine odobrena su RfG pravila, nakon čega je objavljen Nacrt uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju ovih mrežnih pravila. Kao treća odobrena su HVDC pravila – 11. rujna 2015. godine, a 16. listopada 2015. godine odobrena su DCC pravila. Zaključno sa koncem godine, odobrena su i peta – FCA pravila, 30. listopada 2015. godine.²

Pravila OS, OPS i LFCR će se spojiti u jedan tekst, i u konačnici bit će donesena jedinstvena Uredba Komisije (EU) o uspostavljanju smjernica za rad sustava.

Sadržina svih pravila za rad mreža postaje dio legislative Europske unije i izravno se primjenjuje u njenim članicama donošenjem uredbi od strane Europske komisije. U Ugovornim stranama Energetske zajednice, prema definiranoj proceduri, transpoziciju uredbi u nacionalno zakonodavstvo trebaju izvršiti nacionalni regulatori, nakon što relevantne odluke donese Stalna grupa na visokoj razini Energetske zajednice.

Tijekom 2016. godine Europska komisija, ACER i ENTSO-E provodit će intenzivne aktivnosti na završetku preostalih pravila za rad mreža, a u Energetskoj zajednici aktivnosti na donošenju odluka prema kojima ova pravila postaju dio *acquis-a* Energetske zajednice. Stoga se problematika pravila za rad mreža nameće kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, prije svega Državne regulatorne komisije za električnu energiju i Neovisnog operatora sustava u BiH.

Indikativni plan razvoja proizvodnje 2016. – 2025.

Indikativni plan razvoja proizvodnje izrađuje se svake godine za desetogodišnje razdoblje. Svrha plana je informirati sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sustava o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istovremeno, ovaj plan se koristi i kao jedna od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže u BiH*, koji se, obuhvaćajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, razrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnje razdoblje.

Temeljni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilance snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset

---

² U vrijeme izrade ovog izvješća odobrena pravila su u fazi provjere usuglašenosti sa glavnim načelima Europske unije i Trećeg paketa, koju provodi Europski parlament i Vijeće. Donošenje uredbi očekuje se početkom 2016. godine.

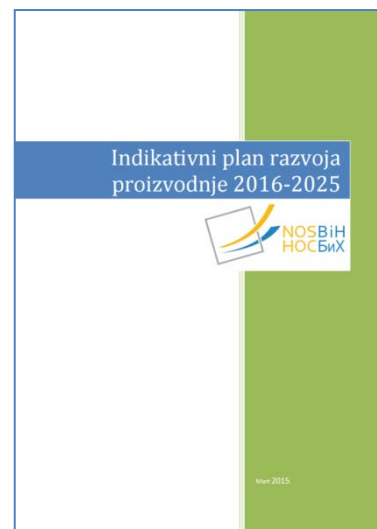
godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E).

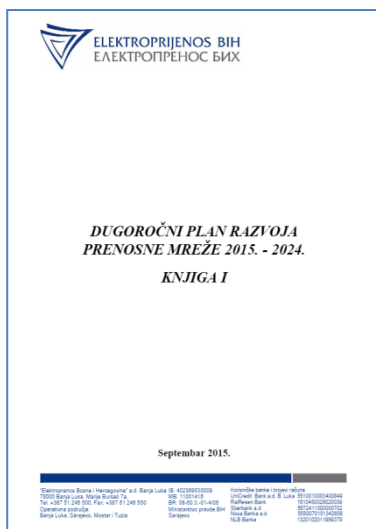
Neovisni operator sustava u BiH, kao i svi drugi operatori sustava udruženi u ENTSO-E, ima obvezu dati svoj doprinos u izradi *Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu sa Uredbom (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, priprema svake druge godine³. U tom smislu, NOS BiH ima obvezu dostave planova razvoja elektroenergetskog sustava BiH koji su bazirani na potrošnji, proizvodnji koja uključuje i nove izvore, te planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnoj razini, uz analizu mogućih zagašenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje električne energije za razdoblje od 2016. do 2025. godine je izrađena uz korištenje stečenog devetogodišnjeg iskustva u pripremi ove vrste planova, uvažavajući postojeće trendove kao i procjene različitih međunarodnih i domaćih institucija. Pored navedenog, značajan činitelj pri prognoziranju potrošnje električne energije je kretanje bruto društvenog proizvoda, pri čemu se koriste podaci i predviđanja međunarodnih finansijskih institucija. Za izradu *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2016. – 2025. godina* osigurani su kvalitetni ulazni podaci, iako pojedini korisnici prijenosnog sustava ne dostavljaju podatke prema odredbama Mrežnog kodeksa, prvenstveno u domeni potrošnje. Također, pojedini investitori nerealno procjenjuju godinu ulaska objekta u pogon, u kom slučaju NOS BiH vrši svoju procjenu. U smislu informiranja o dinamici realizacije priključenja novih proizvodnih objekata na prijenosnu mrežu prepoznata je potreba značajnijeg doprinosa entitetskih resornih ministarstava i regulatornih komisija. Također, ukazano je na neophodnost izmjena Mrežnog kodeksa i Pravilnika o priključku.

Javna rasprava o dokumentu, održana u ožujku 2015. godine, usredotočila se na prognozu potrošnje, nove proizvodne kapacitete i bilance snage i energije na prijenosnoj mreži. Bilance snage i energije za narednih deset godina upućuju na neophodnost početka izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2016. – 2025. godina* Državna regulatorna komisija za električnu energiju donijela je u travnju 2015. godine.

³ TYNDP 2014, odnosno najnoviji *Europski plan razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* ENTSO-E je nakon javne rasprave dostavio ACER-u 31. listopada 2014. godine, koji je u svom mišljenju od 4. veljače 2015. godine ukazao na potrebna dalja poboljšanja procesa pripreme. Izdavanje narednog plana (TYNDP 2016) očekuje se u lipnju 2016. godine.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže 2015. – 2024.

Prvi Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže, koji se odnosio na razdoblje 2014. – 2023. godina, Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je u studenom 2014. godine, uz ponovljenu konstataciju o značajnim kašnjenjima u pripremi planskih dokumenata.⁴ Izradom Dugoročnog plana omogućava se kvalitetnije ispunjavanje obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu doprinosa izradi Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina.

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredni desetogodišnje razdoblje. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprivreda BiH na temelju ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja studenoga za narednu godinu.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2015. – 2024. godina upućen je DERK-u tek u prosincu 2015. godine. Iako je ovaj dokument dostavljen u vrijeme kada su već trebali biti razmatrani planski dokumenti za naredno razdoblje (2016. – 2025. godina) i na njemu zasnovan *Plan investicija za 2016. godinu*, DERK je pristupio razmatranju dostavljenog Dugoročnog plana. Donošenje odluke očekuje se početkom 2016. godine.

Dugoročni plan, koji je pripremio Elektroprivreda BiH i čiju je reviziju izvršio Neovisni operator sustava u BiH, definira potrebna pojačanja postojećih i izgradnju novih objekata prijenosne mreže kako bi se pokrenule aktivnosti na projektiranju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuiranu opskrbu i stabilan rad sustava. Potrebna sredstva za realizaciju predloženih investicija za razdoblje 2015. – 2024. godina iznose 845,72 milijuna KM. Za izgradnju novih objekata potrebno je izdvojiti 352,21 milijuna KM (transformatorske stanice 147,35, dalekovodi 81,61 i interkonekcije 123,26 milijuna KM), a za rekonstrukciju 479,81 milijuna KM (visokonaponska i srednjonaponska postrojenja 336,03 i dalekovodi 143,78 milijuna KM).

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. ožujka 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. studenoga 2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska.

⁴ Dugoročni plan za naredno desetogodišnje razdoblje treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja listopada.

Tijekom 2015. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu sa *Aukcijskim pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta*, koja su u rujnu 2014. godine na zahtjev operatora odobrili nadležni nacionalni regulatori Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Kosova* i Turske. U 2015. godini pripremljene su nove verzije Aukcijskih pravila, uz potrebne konzultacije sa sudinicima u sektoru i Regulatornim odborom Energetske zajednice (ECRB). Uvažavajući zajednički stav ECRB-a o Aukcijskim pravilima, DERK je u listopadu 2015. godine donio *Odluku o odobrenju Aukcijskih pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta* (u verziji 1.3 iz rujna 2015. godine), koja je Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini dostavio na odobrenje.

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, pozdravljao početak i uspješan rad SEE CAO, ali i izražavao svoju zabrinutost zbog njegovog ograničenog geografskog obuhvata, odnosno izostanka sudjelovanja operatora iz svih zemalja jugoistočne Europe.

Zbog nesudjelovanja Srbije u djelovanju ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za dodjelu prekograničnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjoj, mjesečnoj i dnevnoj razini. Stoga je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, 18. studenoga 2015. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja JP Elektromreža Srbije (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2016. godinu, i*
- *Pravila za dnevne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja JP Elektromreža Srbije (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2016. godinu.*

Kako SEE CAO ne pokriva unutarodnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i JP Elektromreža Srbije (EMS) za 2016. godinu,*
- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektro-prijenosnog sustava AD (CGES) za 2016. godinu, i*

---

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o neovisnosti Kosova.

- *Pravila za unutarnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Hrvatskog operatora prijenosnog sustava (HOPS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2016. godinu.*

Dodjelu prijenosnih kapaciteta u 2016. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih i mjesečnih aukcija provodi EMS, a dnevne i unutarnevne aukcije provodi NOS BiH. Unutarnevne aukcije na granici sa Hrvatskom provodi HOPS, a na granici sa Crnom Gorom NOS BiH.

Opći uvjeti za isporuku i opskrbu električnom energijom u Brčko Distriktu BiH

U cilju usuglašavanja odredbi *Općih uvjeta za isporuku i opskrbu električnom energijom u Brčko Distrikta BiH* sa izmjenama koje su nastale potpunim otvaranjem tržišta električne energije, JP Komunalno Brčko je 2. lipnja 2015. godine podnijelo DERK-u na odobrenje izmjene i dopune *Općih uvjeta*.

Tim povodom DERK je donio Zaključke kojim je predlagatelj obavezan da izvrši zamjenu, odnosno usklađivanje termina koji se odnosi na kupca električne energije dosljedno u cijelom tekstu *Općih uvjeta*. Sugerirano je dodatno razmatranje i obrada pitanja uočenih od strane stručnog tima DERK-a, posebno onih koje nisu u suglasnosti sa *Pravilnikom o opskrbi kupaca električnom energijom*. Konstatirano je da predložena regulacija promjene tarifne kategorije i tarifne grupe ne štiti prava kupca električne energije, pa je predlagatelj pozvan ove nedostatke otkloniti.

Predlagatelj je obavezan da o Prijedlogu izmjena i dopuna *Općih uvjeta* obavijesti javnu raspravu u Brčkom, te da sačini i na prikladan način objavi Prečišćen tekst *Općih uvjeta za isporuku i opskrbu električnom energijom u Brčko Distriktu BiH*.

Slijedeći Zaključke DERK-a, Upravni odbor JP Komunalno Brčko je 15. prosinca 2015. godine donio inoviranu Odluku o izmjenama i dopunama *Općih uvjeta*, nakon čega je Državna regulatorna komisija donijela *Odluku o odobrenju izmjena i dopuna Općih uvjeta za isporuku i opskrbu električnom energijom Brčko Distrikta BiH*.

Rad korisnika prijenosnog sustava tijekom funkcionalnih ispitivanja i puštanja u rad

Povodom završetka radova na izgradnji Termoelektrane Stanari, prvog izgrađenog objekta ovog tipa u posljednjih nekoliko desetljeća u Bosni i Hercegovini, na prijedlog Neovisnog operatora sustava u BiH, DERK je dao suglasnost o načinu rada Kompanije EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari tijekom funkcionalnih ispitivanja i puštanja u pogon. Iznimno od Tržišnih pravila, u trajanju od šest mjeseci odobreno je da

korisnik prijenosnog sustava osigurava kapacitet pričuve, odnosno energiju za pokrivanje vlastitih debalansa i da sva neželjena odstupanja nadoknađuje kroz kompenzacijske programe koje definira NOS BiH.

Početak funkcionalnih ispitivanja i sinkronizacija Termoelektrane Stanari na elektroenergetski sustav BiH planirani su za prvi radni dan u 2016. godini.

3.3 Postupci licenciranja

Tijekom 2015. godine DERK je izdao sedam licenci za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, a u vrijeme izrade ovog izvješća, intenzivno radi na rješavanju još dva podnijeta zahtjeva za istu djelatnost društava GEN-I d.o.o. Sarajevo i Vitol Adriatik d.o.o. Sarajevo.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdane licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence sa razdobljem važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo (veljača 2015.),
- ProEnergy d.o.o. Mostar (veljača 2015.),
- Interenergo d.o.o. Sarajevo (listopad 2015.),
- HEP-Trade d.o.o. Mostar (studeni 2015.),
- Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo (prosinac 2015.).

Kompaniji EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o. Stanari izdana je privremena licenca (listopad 2015.), dok je društvo Steelmin BH d.o.o. Jajce obnovilo licencu za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom za vlastite potrebe (listopad 2015.).

Odlukama DERK-a po zahtjevu kompanija suspendirane su licence za djelatnost međunarodne trgovine društvima EL-EN Solutions d.o.o. Banja Luka (lipanj 2015.) i KTG Zenica d.o.o. Zenica (listopad 2015.), obje do isteka njihovog važenja.

U prethodnom razdoblju kao vlasnici licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, registrirani su i GEN-I d.o.o. Sarajevo, Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo, Repower Adria d.o.o. Sarajevo, HSE BH d.o.o. Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske Matično poduzeće, a.d. Trebinje, JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, Energy Financing Team (EFT) d.o.o. Bileća, Ezpada d.o.o. Mostar, Comsar Energy Trading d.o.o. Banja Luka, Axpo d.o.o. Sarajevo i za uvoz električne energije za vlastite potrebe B.S.I. d.o.o. Jajce.

Licencu za obavljanje djelatnosti neovisnog operatora sustava ima Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za djelatnost prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka. Javno poduzeće za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko d.o.o. Brčko je u posjedu licence za distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH i licence za obavljanje djelatnosti trgovine i opskrbe električnom energijom na teritoriju BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine pa i ove u odnosu na stanje prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK u ožujku 2015. godine donio odgovarajuće zaključke.

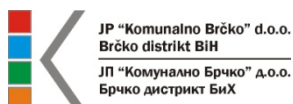
3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Tijekom godine u okviru svojih redovitih aktivnosti DERK prati usklađenost rada licenciranih subjekata sa propisanim uvjetima korištenja licenci, a prije svega nadzorom reguliranih subjekata NOS BiH, Elektroprijenos BiH i JP Komunalno Brčko. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovitih i izvanrednih izvješća koje podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci, sa ili bez najave. Vlasnici licenci podnose godišnja, polugodišnja, mjesečna i dnevna izvješća o pojedinim aktivnostima, kako onim financijske, tako i tehničke i organizacijske naravi. Također, dostupna su i izvješća vlasnika licenci o izvanrednim pogonskim događajima u sustavu.

Posjeti stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju izravan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, posebno prilikom analize financijske pozicije subjekata sa stajališta primjene odobrenih tarifa.

Tijekom listopada 2015. godine obavljani su posjeti sljedećim reguliranim subjektima:

- JP Komunalno Brčko,
- Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, i
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine.

Državna regulatorna komisija je od JP Komunalno Brčko još jednom zatražila završetak računovodstvenog razdvajanja djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor i realizaciju obveze evidentiranja svih prihoda po osnovi rada Radne jedinice *Elektrodistribucija* odvojeno od prihoda koje poduzeće ostvaruje svojim drugim djelatnostima (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada). DERK je podsjetio regulirani subjekt na obvezu rješavanja vlasničkih

odnosa nad temeljnim sredstvima u funkciji distribucije i opskrbe električnom energijom, a koja se vode kao temeljna sredstva Vlade Brčko Distrikta BiH, dok JP Komunalno Brčko ima pravo služnosti. Ukazano je na neophodnost razjašnjenja pitanja amortizacije nad tim sredstvima, posebno u kontekstu investicijskog održavanja. Vlasnik licence je pozvan da pripremi dugoročni plan investicija, u kome bi se iskazala potrebna sredstva kao i način njihovog osiguranja. Istaknuta je obveza ažuriranja priloga licence za obavljanje djelatnosti distribucije električne, odnosno *Pregleda objekata* koji se koriste za tu djelatnost. Uočavajući značajan udjel troškova radne snage prilikom analize rashoda poduzeća, DERK je ukazao na potrebu odgovornog djelovanja u tom segmentu, posebno u pogledu upošljavanja.

Nakon obavljenog posjeta u funkciji regulatornog nadzora DERK je pozvao NOS BiH da se krajnje odgovorno odnosi prema okviru i strukturi odobrenih troškova i rashoda. Ukazano je na poštivanje rokova za reviziju i dostavu Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže (do kraja listopada tekuće godine za razdoblje koje pokriva narednih deset godina). Naloženo je praćenje kvalitete napona u skladu sa standardom EN 50160. U vezi problematike priključenja i puštanja u pogon novih proizvodnih objekata, DERK je prepoznao potrebu prenošenja stečenih iskustava u pravila i propise koji tretiraju ovu problematiku. DERK je sugerirao da NOS BiH, uz konzultacije sa nadležnim regulatorima i ministarstvima, pripremi pregledni informativni materijal kojim bi se svim potencijalnim investitorima predložili neophodni koraci u fazi priključenja i puštanja u probni rad novog proizvodnog objekta. U cilju povećanja transparentnosti, uključujući informiranje i kvalitetnu interakciju sudionika na tržištu, NOS BiH je pozvan da pravovremeno objavljuje pravila, propise, formulare i druge dokumente, te ažurira energetske pokazatelje i druge informacije na svojoj internet stranici, kako na službenim jezicima u BiH, tako i na engleskom jeziku. DERK je zatražio izradu inoviranog dokumenta u funkciji procjene granične snage integracije proizvodnih objekata koji koriste energiju vjetra i sunca u elektroenergetski sustav BiH, uz uvažavanje postojećih prijenosnih i regulacijskih kapaciteta.

U okviru regulatornog nadzora DERK je i tijekom 2015. godine ukazivao Elektroprijenosu BiH na pravovremeno pokretanje i djelotvornu provedbu aktivnosti na izradi Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže, kao i reviziji plana u skladu sa primjedbama koje dostavi NOS BiH. Također, ukazivano je i na neophodnost ispunjenja obveze u pogledu izrade i dostavljanja na odobrenje Godišnjeg plana investicija za narednu godinu do kraja studenoga tekuće godine. Kompaniji je sugerirano da se u što kraćem roku i uz poštivanje relevantnih zakona riješi pitanje tražbina koje Kompanija ima od drugih poslovnih subjekata u zemlji. Regulirani subjekt je pozvan da sagleda i shodno tome

predloži izmjene i dopune relevantnih dokumenata kojima bi se omogućila naplata priključenja novoizgrađenih trafostanica 110/x kV koje su u funkciji distribucije, i na taj način izjednačio položaj operatora distributivnog sustava sa drugim pravnim subjektima koji se priključuju na prijenosni sustav. Posebno je ukazano na neophodnost konstantnog unapređenja kvalitete opskrbe, prvenstveno kroz unapređivanje pogonske spremnosti prijenosnih objekata i vodova.

U funkciji regulatornog nadzora tijekom svibnja, srpnja i rujna 2015. godine obavljeni su posjeti međunarodnim trgovcima: HEP-Trade, Danske Commodities BH, Petrol BH Oil Company, Elektro energija BH, Interenergo, Repower Adria i EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari.

Posjeti su izvršeni radi pregleda licencirane aktivnosti i utvrđivanja činjenica o ispunjavanju propisanih uvjeta za korištenje licence. Tom prilikom naglašena je neophodnost permanentnog zadovoljavanja općih i specifičnih kriterija (u slučaju obavljanja drugih djelatnosti, vlasnik licence je dužan osigurati računovodstveno razdvajanje licencirane od drugih djelatnosti). Istaknute su obveze poštivanja tarifa, te Tržišnih pravila i Mrežnog kodeksa, uz pravo sudjelovanja u radu tehničkih komiteta. Također, tijekom posjeta izvršeni su uvidi i u druge poslovne dokumente međunarodnih trgovaca, prikupljene informacije o problemima sa kojima se suočavaju pojedini subjekti, te sugerirana povećana pozornost u pojedinim aspektima obavljanja licencirane djelatnosti koji mogu ugroziti poštivanje propisanih uvjeta korištenja licence.

3.5 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je u ožujku 2015. godine podnio zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije kojim su predloženi zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati za svoje usluge. Ovim zahtjevom traženo je povećanje tarifa u prosjeku za 13 %.

DERK je tarifni zahtjev rješavao u skladu sa kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* i *Metodologiji za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*.

Formalna javna rasprava na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku održana je 14. travnja 2015. godine. DERK je primjenio temeljna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zavisne o opravdanim troškovima rada i određene na transparentan način. Odluka kojom su određeni potrebni

godišnji prihod Elektroprijenosa BiH u 2015. godini i tarife za usluge prijenosa električne energije donesena je u svibnju 2015. godine.

Ovom odlukom, koja se primjenjuje od 1. srpnja 2015. godine, prosječna prijenosna mrežarina zadržana je na ranijoj razini od 0,889 feninga/kWh, pa udjel prijenosa u cijeni električne energije nije promijenjen. Dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju također je ostao isti, te i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh. Kako su aktualne veličine prenijete energije i snage u elektroprijenosnom sustavu BiH povoljnije nego u ranijem razdoblju, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu smanjen je za 3,1 % i iznosi 1,472 KM/kW.

Donesena odluka DERK-a ne utječe na promjenu cijena električne energije koje plaćaju krajnji kupci.

Postupak određivanja tarifa po zahtjevu Neovisnog operatora sustava u BiH

U skladu sa zakonom propisanom obvezom da svake godine podnosi na uvid zahtjev za prihode i rashode za iduću godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati po svojim tarifama za rad sustava, Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini je i u studenom 2015. godine podnio takav zahtjev u sklopu kojeg je predočio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2016. godinu.

Stagnacija i blago smanjenje u potrošnji električne energije u prethodne tri godine, odnosno preuzimanju iste sa prijenosne mreže, uzrokovala je slabije ostvarenje financijskog plana NOS-a BiH u 2015. godini i zahtjeve za korekciju potrebnog prihoda za 2016. godinu.

DERK je tarifni zahtjev rješavao u skladu sa istim kriterijima i načelima koje je primijenio prilikom određivanja tarifa za prijenos, uz 2. prosinca 2015. godine održanu formalnu javnu raspravu. 29. prosinca 2015. donesena je odluka kojom je određen potrebni godišnji prihod Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini u 2016. godini i tarifa za njegov rad zadržana na dosadašnjoj razini od 0,0592 feninga/kWh.

U istom tarifnom postupku, razmatran je zahtjev NOS-a BiH za određivanje tarife za sustavnu uslugu. Posebnom odlukom utvrđena je ta tarifa u iznosu od 0,5014 feninga/kWh, čime se od 1. siječnja 2016. godine kompletira skup pravila i odluka kojim se tržišna načela uvode u ranije potpuno regulirani metod pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH. Dakle, cijene pomoćnih usluga, balansne energije i debalansa formiraju se na tržištu. Time se povećava funkcionalnost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH i ispunjava jedna od mjera koje su prihvatili premijeri šest zemalja u regiji u okviru 'Berlinskog procesa'.

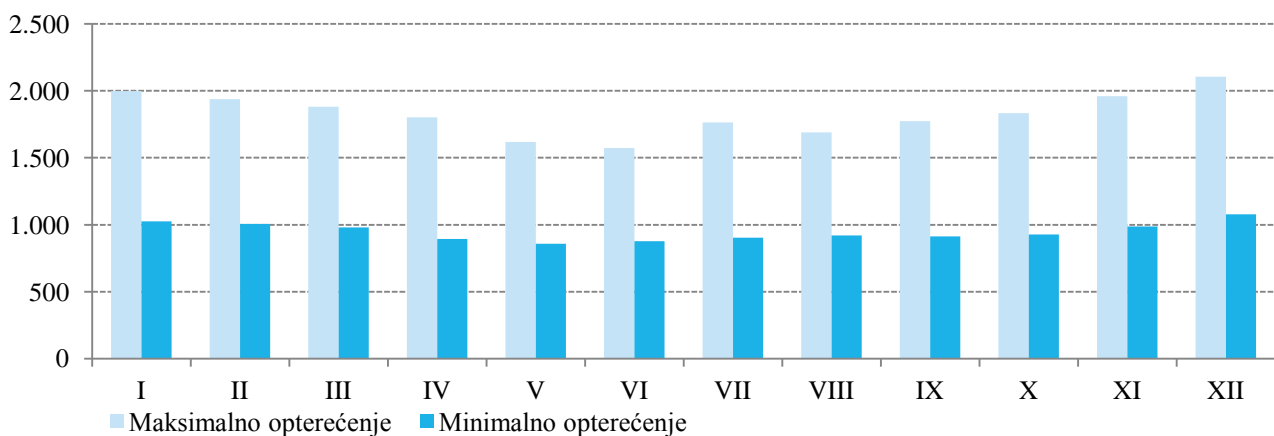
Odluke Državne regulatorne komisije donesene u okviru ovog tarifnog postupka, također, ne utječu na promjenu cijena električne energije koje plaćaju krajnji kupci.

3.6 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava

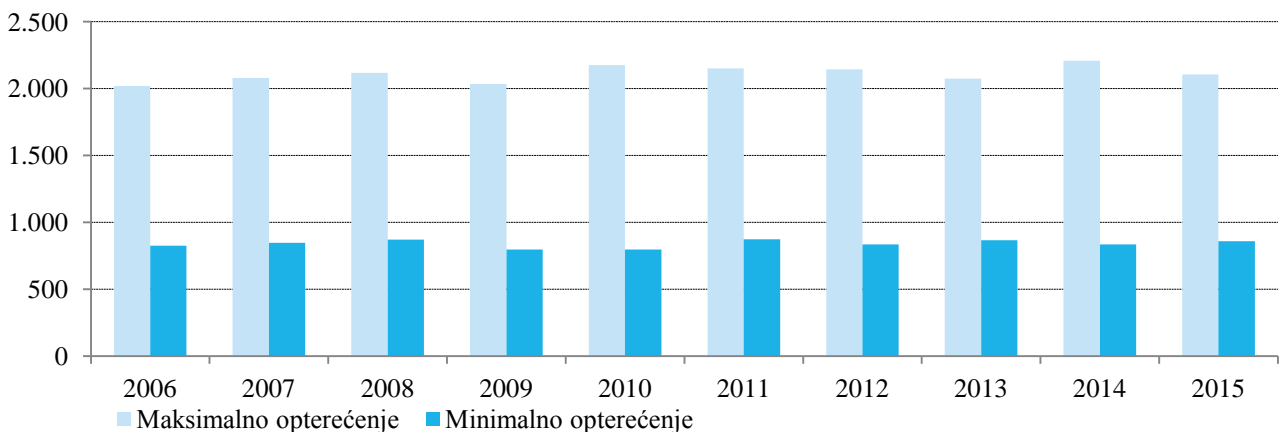
Elektroenergetski sustav BiH je u tijeku godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sustava je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvalitete. Izvršeni su svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji tekućeg i investicijskog održavanja.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sustava u 2015. godini od 2.105 MW zabilježeno je 31. prosinca 2015. godine u osamnaestom satu, dok je maksimalna dnevna potrošnja od 40.261 MWh električne energije ostvarena 24. prosinca 2015. godine. Minimalno opterećenje od 858 MW zabilježeno je 2. svibnja 2015. godine u četvrtom satu, a minimalna dnevna potrošnja u iznosu od 27.211 MWh ostvarena je 1. svibnja 2015. godine. Maksimalno i minimalno opterećenje tijekom 2015. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Slika 1. Maksimalno i minimalno mjesečno opterećenje tijekom 2015. godine (MW)

Slika 2. Maksimalno i minimalno godišnje opterećenje u razdoblju 2006. – 2015. godina (MW)

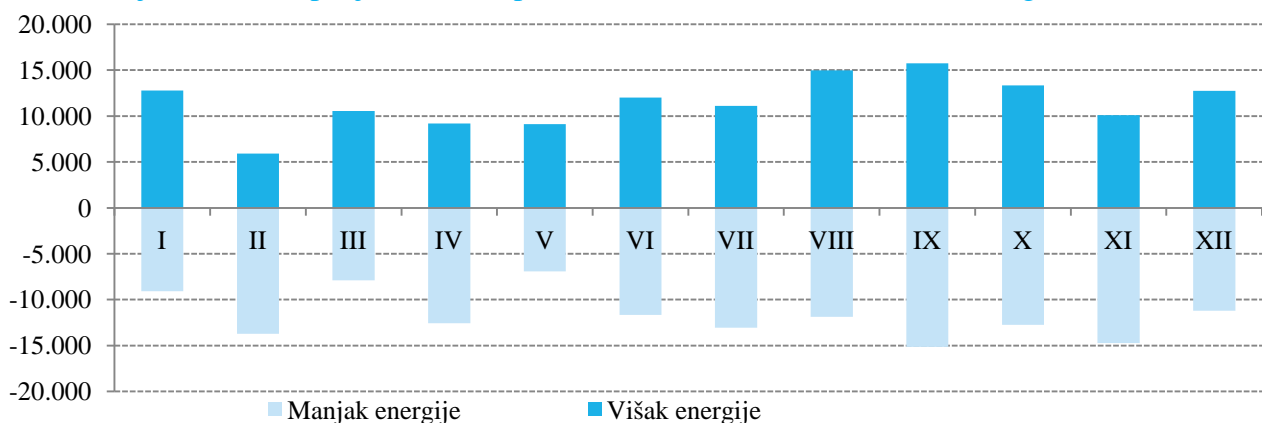

Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene u Kontrolnom bloku SHB u cijeloj 2015. godini iznosila su ukupno 141 GWh za sate u kojima je registriran manjak u regulacijskom području BiH, a za sate kada je registriran višak električne energije ukupno 138 GWh. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sustava BiH prema Kontrolnom bloku SHB u 2015. godini prikazana su na slici 3. Maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje prema dole) zabilježen je u rujnu u iznosu od 181 MWh, a maksimalni višak (odstupanje prema gore) u prosincu 2015. godine u iznosu 194 MWh.

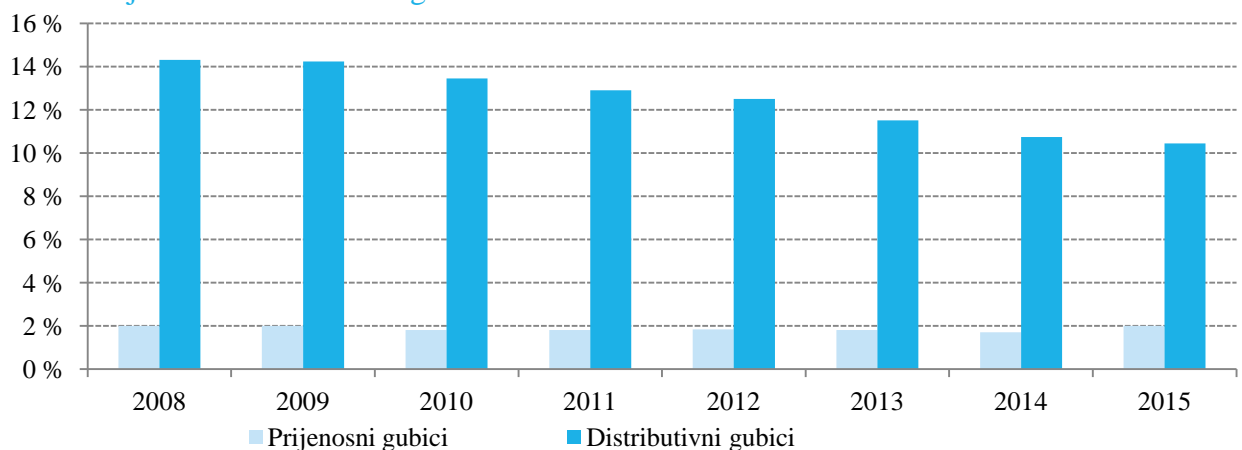
Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 17.860,1 GWh, što je za 1,01 % više nego u 2014. godini. Prijenosni gubici iznosili su 359,4 GWh, odnosno 2,01 % od ukupne energije na sustavu prijenosa. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 1.035,1 GWh ili 10,45 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniža razina u historiji elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine. Procenat prijenosnih i distributivnih gubitaka u prethodnih nekoliko godina prikazan je na slici 4.

U 2015. godini CHE Čapljina je u crpnom režimu preuzela 13,9 GWh.

Slika 3. Mjesečna odstupanja EES BiH prema Kontrolnom bloku SHB u 2015. godini (GWh)

Slika 4. Prijenosni i distributivni gubici

Tablica 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2011		2012		2013		2014		2015	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{nep1}	906,80	14.593	2.499,08	110.506	494,74	17.484	420,75	35.458	467,224	21.017
ENS _{pl}	2.106,92	36.032	1.081,15	47.807	1.362,40	29.940	1.328,79	25.646	1.244,372	58.363
<i>Ukupno</i>	3.013,72	50.625	3.580,23	158.313	1.857,14	47.424	1.749,54	61.104	1.711,596	79.380

Tablica 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₁	0,7698	0,6631	1,9833	10,9127	8,3742	10,6196	13,6533	4,2118	17,9519	15,3561	5,7561	6,4662
AIT ₂₀₁₂	1,7559	66,6730	0,9586	10,4317	11,5640	5,8708	5,6832	4,4618	13,2911	11,3357	12,6825	3,4717
AIT ₂₀₁₃	4,4568	9,4367	6,2339	10,8451	3,5897	9,4802	8,9578	3,8633	10,8216	9,1419	3,4251	3,8644
AIT ₂₀₁₄	4,0226	0,9460	7,6195	7,8256	1,4890	21,1840	4,1355	5,0214	14,1595	5,8988	7,6719	2,8193
AIT ₂₀₁₅	0,3656	1,4387	9,7107	8,5098	12,3043	11,2509	5,9257	6,2781	6,6186	9,7405	5,1279	2,1100

Podaci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (eng. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih prekida opskrbe (ENS_{nep1}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji usljed planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sustavu BiH u prethodnih pet godina, dani su u tablici 1. Očito je da je ukupna neisporučena energija u proteklih pet godina u kontinuitetu u opadanju.

Tablica 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (eng. *Average Interrupted Time*).

Kada su u pitanju investicije u prijenosnu mrežu, od ukupno raspoloživih vlastitih sredstava Elektroprijenosa BiH za investicijsko ulaganje po planovima investicija za 2014. i 2015. godinu u iznosu 283.743.726 KM, pokrenute su procedure nabavi u iznosu 202.765.328 KM, od čega je ugovoreno 109.185.000 KM, a realizirano 35.907.000 KM.

Tijekom 2015. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji dalekovoda u vrijednosti od oko 5,5 milijuna KM, pri čemu je najznačajnija sanacija DV 400 kV Buk Bijela – Sarajevo 20, u vrijednosti od 1,5 milijuna KM, i izgradnja priključnog dalekovoda 2×110 kV za TS Buna, vrijednosti 970 hiljada KM. U tijeku je izgradnja i rekonstrukcija objekata investicijske vrijednosti 17,9 milijuna KM, koje bi trebalo da budu okončane do kraja prvog kvartala 2016. godine. Najznačajniji objekti na kojima su radovi u tijeku su dalekovodi 110 kV Kotor Varoš – Ukrina, Visoko – Fojnica i Mostar 4 – Široki Brijeg – Grude, te nove transformatorske stanice 110/x kV Mostar 9 (Buna) i Laktaši 2.

Također, u tijeku su aktivnosti na izgradnji trafostanica: TS 110/x kV Šipovo, TS 110/x kV Gradiška 2, TS 110/x kV Bužim, TS 110/x kV Fojnica i TS 110/x kV Čitluk 2, uz napomenu da se potpisani ugovori uglavnom realiziraju prema ugovorenoj dinamici. Rekonstrukcija i proširenje trafostanica odvija se na pet lokaliteta i to: TS 110/x kV Zvornik, TS 110/x kV Cazin 1, TS 110/x kV Bihać 2, TS 110/x kV Tešanj, dok se samo rekonstrukcija odvija na sedam lokaliteta: TS 110/x kV Mostar 6, TS 110/x kV Konjic, TS 110/x kV Bileća, TS 110/x kV Mostar 2, TS 110/x kV Sarajevo 13, TS 400/x kV Tuzla 4.

Tijekom 2015. godine stavljene su u rad nove transformatorske stanice 110/x kV: TS Dub na koju je priključen novi proizvodni objekt – hidroelektrana HE Ustiprača instalirane snage 6,9 MW, i TS Bjelajce na koju je priključen novi industrijski kupac R-S Silicon (27 MW). U TS Stanari su deblokirani prekidači Tuzla 4 i Banja Luka 6 čime je pomenuta trafostanica postala novo čvorište u elektroenergetskom sustavu BiH.

Slično kao i prethodnih godina, i u 2015. godini naponske prilike u elektroenergetskom sustavu su često bile iznad propisanih vrijednosti. Glavni uzroci pojave visokih napona u prijenosnoj mreži BiH su:

- slabo opterećeni 400 kV vodovi u razdobljima niskog opterećenja konzuma,
- povremena manja potrošnja reaktivne snage konzuma u BiH gledano sa 110 kV mreže (situacije slabijeg radnog opterećenja, ali povećane reaktivne snage potrošnje koje nastupaju ljeti značajnijim korištenjem klima uređaja, dovode do nižih napona u mreži),
- povremen i neplanski rad generatora u BiH u kapacitivnom dijelu pogonskog dijagrama,
- zanemarljiv rad PHE Čapljina u kompenzatorskom režimu,
- blokirani položaji preklopki regulacijskih transformatora,
- nepodešenost prijenosnog odnosa transformatora koji imaju mogućnost promjene istog u beznaponskom stanju,
- nepovoljan utjecaj elektroenergetskih sustava Hrvatske i Crne Gore, posebno Hrvatske, gdje naponi na južnom kraku 400 kV mreže gotovo polovicu vremena godišnje prelaze maksimalno dopuštenu gornju granicu,
- nedostatne mogućnosti regulacije napona i reaktivne snage na naponskoj razini 400 kV.

Tijekom 2015. godine u svrhu regulacije previsokih napona, vršena je regulacija transformatora, nalagano je elektranama da rade u režimu podpobude, a u krajnjoj mjeri se pristupalo i isključivanju 400 kV i 220 kV dalekovoda, vodeći računa o kriteriju sigurnosti, odnosno zadovoljenju tzv. kriterija $n - 1$.

Tablica 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prienosnu mrežu

	2011	2012	2013	2014	2015
SAIFI Planirani zastoji	0,90	0,87	0,83	0,72	0,65
SAIFI Neplanirani zastoji	0,94	1,16	1,01	0,80	0,90
SAIFI Ukupno	1,84	2,03	1,84	1,52	1,56
SAIDI Planirani zastoji (min/kupcu)	142,69	146,62	124,36	143,84	108,53
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	52,00	142,24	55,69	277,15	76,00
SAIDI Ukupno (min/kupcu)	194,69	288,87	180,05	421,01	184,52

Tablica 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prienosnu mrežu uključujući i ispade srednjonaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distributivnoj mreži

	2011	2012	2013	2014	2015
SAIFI Planirani zastoji	4,93	4,27	4,52	3,99	4,12
SAIFI Neplanirani zastoji	9,07	8,53	9,35	7,61	7,76
SAIFI Ukupno	14,00	12,80	13,87	11,60	11,88
SAIDI Planirani zastoji (min/kupcu)	516,17	393,93	404,33	671,60	365,77
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	459,32	729,96	474,87	678,42	532,99
SAIDI Ukupno (min/kupcu)	975,49	1.123,89	879,20	1.350,02	898,76

Tijekom 2015. godine evidentirano je 550 ispada u prienosnom sustavu, od kojih 210 na 110 kV, 211 na 220 kV i 104 na 400 kV naponu. Pored toga evidentirano je devet ispada transformatora 400/220 kV, tri ispada transformatora 400/110 kV i 13 ispada transformatora 220/110 kV.

Kvaliteta rada elektroenergetskog sustava prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prienosnog sustava, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI dobijaju se praćenjem broja i trajanja zastoja u Elektroprijenosovim objektima, koji su za posljedicu imali prekid opskrbe kupaca izravno priključenih na prienosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjonaponskih odvoda u trajanju duljem od tri minute.

U tablicama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tablica 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, a tablica 4 i zastoje srednjonaponskih odvoda u Elektroprijenosovim transformatorskim stanicama uzrokovanih dešavanjima u distributivnoj mreži. Pokazatelji su znatno nepovoljniji u tablici 4, s obzirom na razgranatost i veličinu distributivne mreže koja je u praksi češće podložna različitim vrstama kvarova.

Temeljni podaci o elektroenergetskom sustavu BiH dani su u Prilogu A, a karta sustava u Prilogu B.

SAIFI (eng. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tijekom godine

SAIDI (eng. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tijekom godine

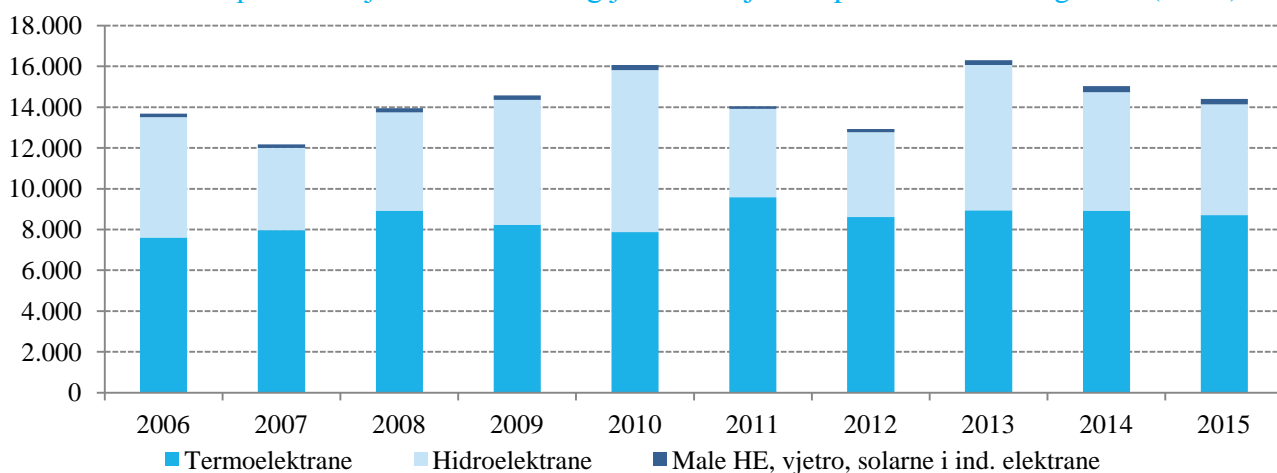
3.7 Tržište električne energije

Energetski pokazatelji

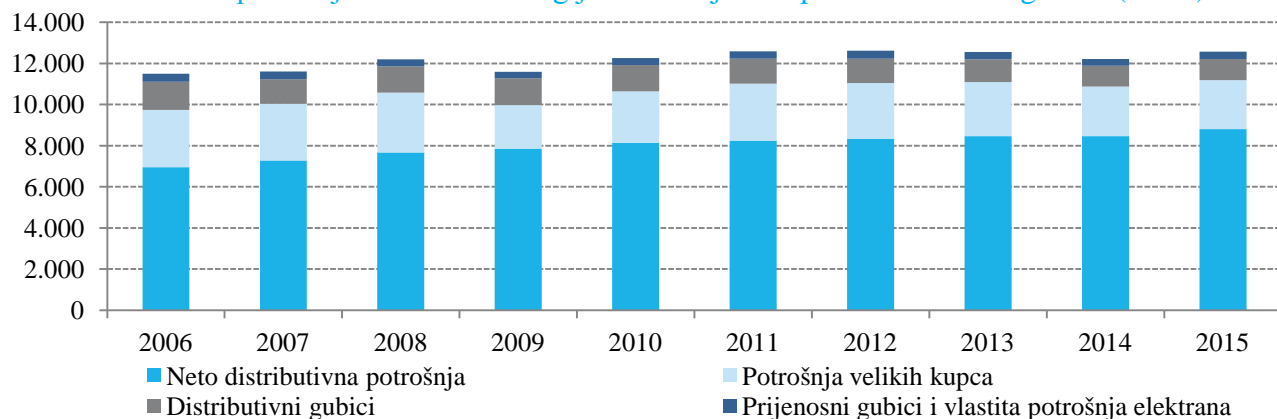
Ukupna proizvodnja električne energije u 2015. godini iznosila je 14.408 GWh i manja je 4,1 % u odnosu na prethodnu godinu, koju su odlikovali povoljniji hidrološki uvjeti. U hidroelektranama je proizvedeno 5.426 GWh, odnosno 6,8 % manje nego u 2014. godini. Protekla 2015. godina može se okarakterizirati kao hidrološki umjereno nepovoljna u kojoj su ostvareni dotoci bili nešto niži od višegodišnjih prosjeka.

Proizvodnja u termoelektranama iznosila je 8.712 GWh i za 2,3 % je manja u odnosu na prethodnu godinu. Time je već treću godinu nastavljen trend pada proizvodnje u termoelektranama, što je najvećim dijelom posljedica smanjene proizvodnje uglja u rudnicima, ali i niskih cijena na veleprodajnom tržištu. Proizvodnja iz obnovljivih izvora (male hidroelektrane, solarne i vjetroelektrane) iznosila je 246,9 GWh, a industrijskih elektrana 23,3 GWh. Struktura proizvodnje tijekom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5. Proizvodnja iz manjih obnovljivih izvora bilježi smanjenje u odnosu na 2014. godinu od 6,5 %,

Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

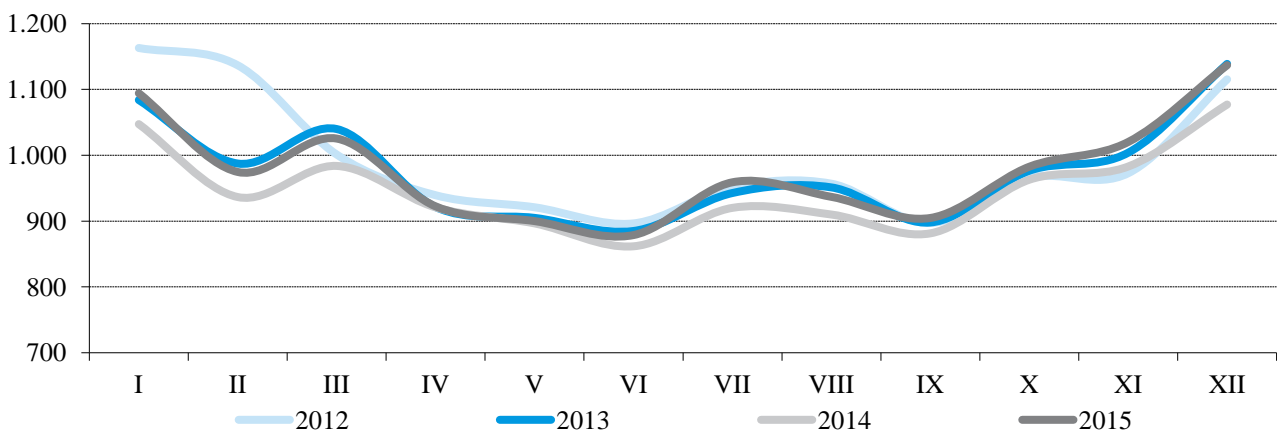

zbog pada proizvodnje u malim hidroelektranama, koje i dalje imaju vladajući udjel odnosu na ostale elektrane iz ove grupe – vjetroelektrane i solarne, odnosno fotonaponske elektrane. Stoga je i udjel proizvodnje iz manjih obnovljivih izvora u ukupnoj proizvodnji smanjen sa 1,9 % na 1,7 %.

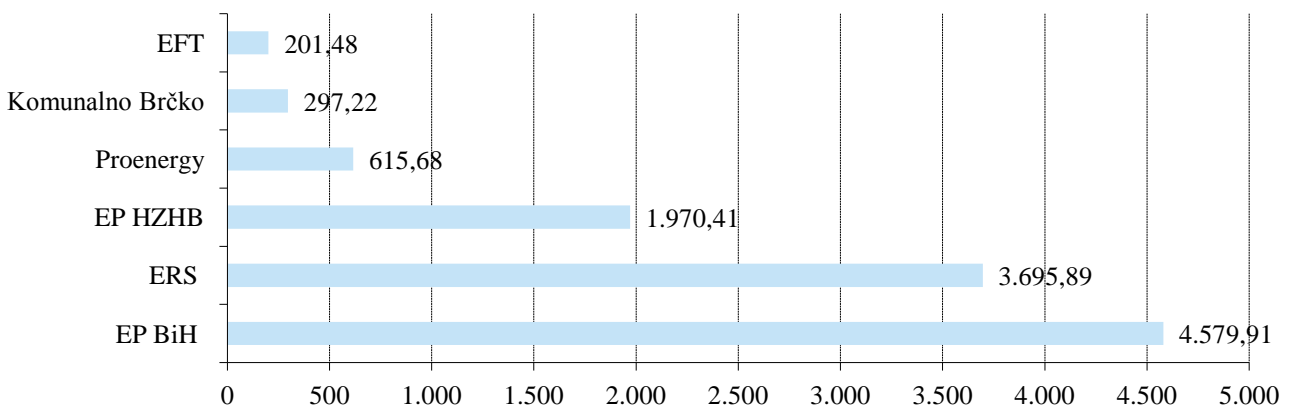
Nakon dvije godine u kojima je padala, u 2015. godini ukupna potrošnja električne energije je povećana za 396 GWh ili 3,2 %, pri čemu je potrošnja kupaca priključenih na mrežu prijenosa smanjena 1,6 %, dok je distributivna potrošnja veća 3,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje je posebno izraženo kod kupaca priključenih na 10 kV napon, kao i kod kupaca u kategoriji ostala potrošnja. Najveći kupac električne energije u BiH – Kompanija Aluminiј potrošila je 1.532,5 GWh što je manje 3,8 % nego u 2014. godini. Struktura ukupne potrošnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina prikazana je na slici 6.

Preuzimanje električne energije sa prijenosne mreže iznosilo je 11.733 GWh što predstavlja povećanje od 3,1 % u odnosu na 2014. godinu. Podaci o energiji preuzetoj sa prijenosne mreže prikazani su na slici 7, po mjesecima, te na slici 8, po opskrbljivačima.

Slika 7. Energija preuzeta u BiH sa prijenosne mreže – mjesečni podaci (GWh)

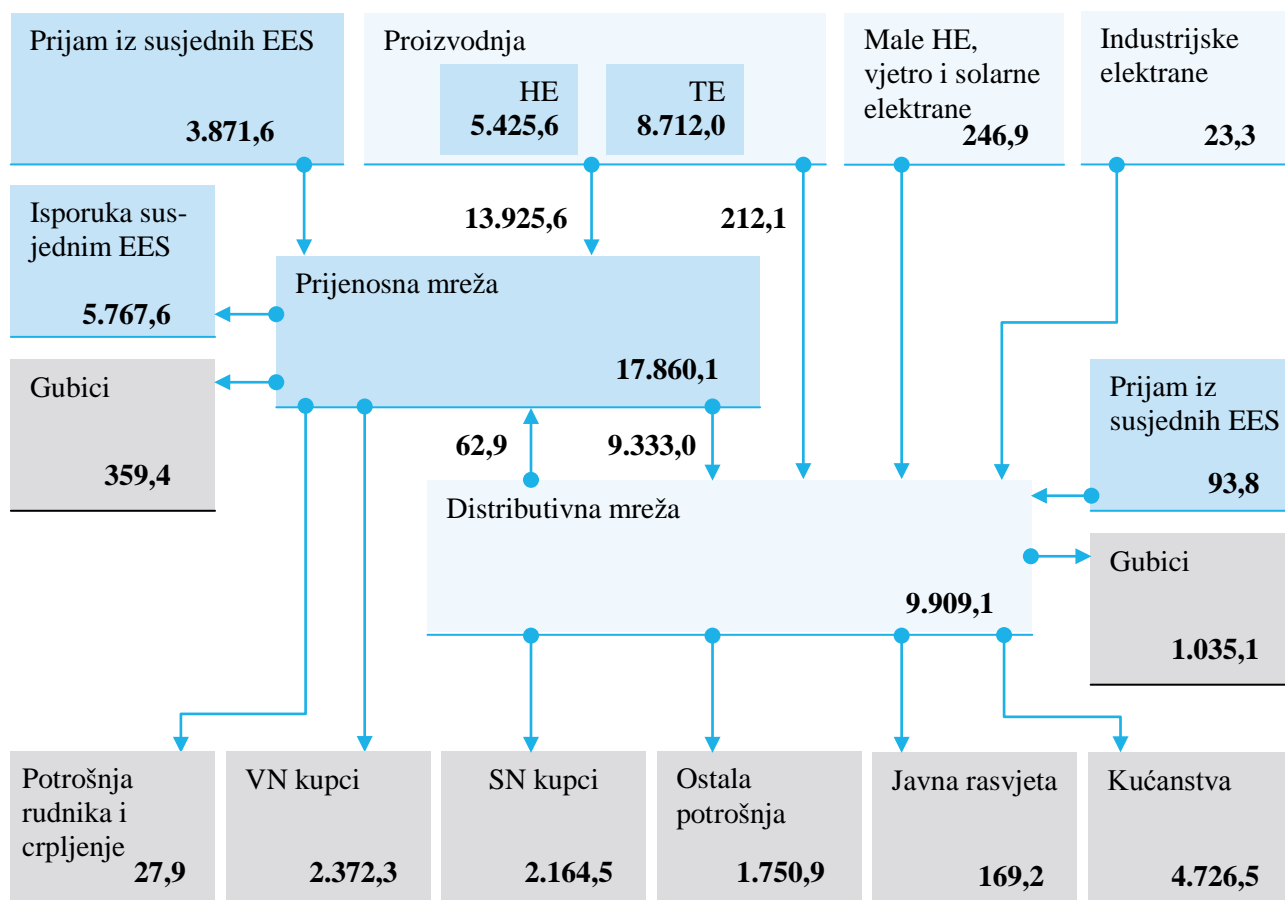

Slika 8. Energija preuzeta sa prijenosne mreže u 2015. godini, po opskrbljivačima (GWh)

Slika 9. Ostvarene bilančne veličine u 2015. godini (GWh)

Razlika ukupne proizvodnje i ukupne potrošnje u BiH, odnosno bilančni suficit u 2015. godini iznosio je 1.802 GWh, što je za 1.018 GWh manje nego u prethodnoj godini. Bilančne elektroenergetske veličine ostvarene u 2015. godini pregledno su prikazane na slici 9. Temeljni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dani su u Prilogu C.

Tržište električne energije u regiji

Kao i prethodnih godina, tržište električne energije u jugoistočnoj Europi i dalje odlučuje tendencija pada veleprodajnih cijena. Nisu evidentirane naznake da bi se ovaj trend, koji najviše pogađa izvoznike električne energije, mogao uskoro promijeniti. U najvećem dijelu godine cijene na veleprodajnom tržištu, prema pokazateljima sa Mađarske energetske burze (HUPX) koja se najčešće uzima kao referentna za regiju, kretale su se oko 'sidra' od 40 €/MWh, sa periodičnim manjim pomjeranjima ispod i iznad navedene vrijednosti.

Generalno, razina cijena u regiji posljedično je vezana za niske cijene na kontinentu (tablica 5). Na tržište električne energije u Europi značajno utječe ekspanzija obnovljivih izvora i dugotrajna stagnacija potrošnje koja je rezultat slabog

Tablica 5. Cijene električne energije na burzama (€/MWh)

<i>Burzovni indeksi</i>	<i>Prosječna cijena</i>	<i>Maksimalna cijena</i>	<i>Minimalna cijena</i>
Phelix	31,66	51,27	-0,80
ELIX	32,80	57,32	4,40
SIPX	41,40	90,14	9,92
HUPXDAM	40,62	90,45	13,74
OPCOM	36,40	59,02	5,93

Phelix – Indeks Europske burze za energiju (EEX) za Austriju i Njemačku

ELIX – Europski burzovni index EEX-a

SIPX – Indeks Slovenačke burze

HUPXDAM – Indeks Mađarske energetske burze (HUPX) za dan unaprijed

OPCOM – Rumunjski burzovni indeks

gospodarskog rasta i značajnih ulaganja u programe energetske učinkovitosti koja se provode u okviru energetske politike EU.

Tržište električne energije u BiH

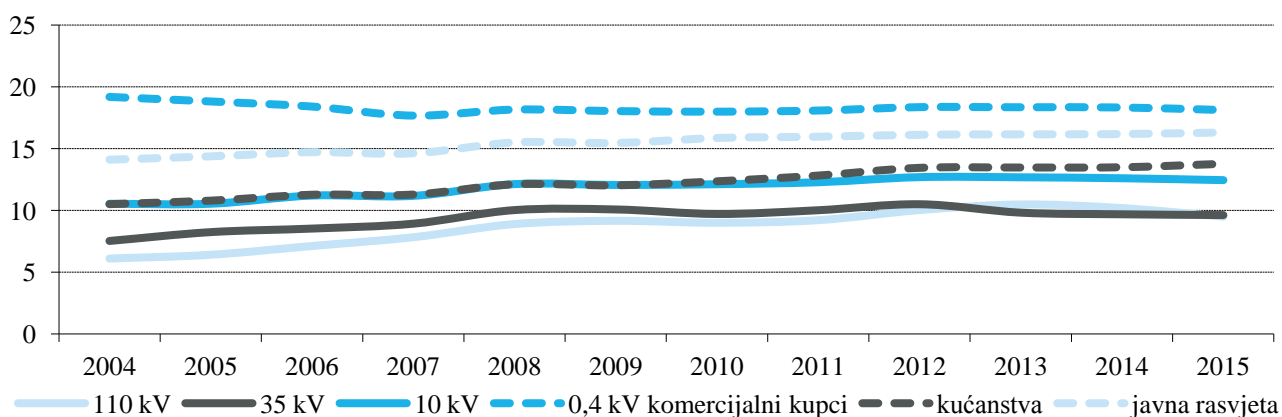
Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2015. godini iznosila je 12.606 GWh, odnosno 3,2 % više nego u prethodnoj godini, čime je prekinut opadajući trend koji je bio prisutan od 2013. godine. Kupci priključeni na prijenosnu mrežu preuzeli su 2.372 GWh ili 1,6 % manje nego u 2014. godini.

Na distributivnoj mreži preuzeto je 9.846 GWh, što je 3,9 % više nego prethodne godine, od čega se 8.811 GWh odnosi na preuzimanje krajnjih kupaca, a 1.035 GWh na gubitke distribucije. Ukupna prodaja kupcima u BiH povećana je 2,9 % i iznosila je 11.183 GWh.

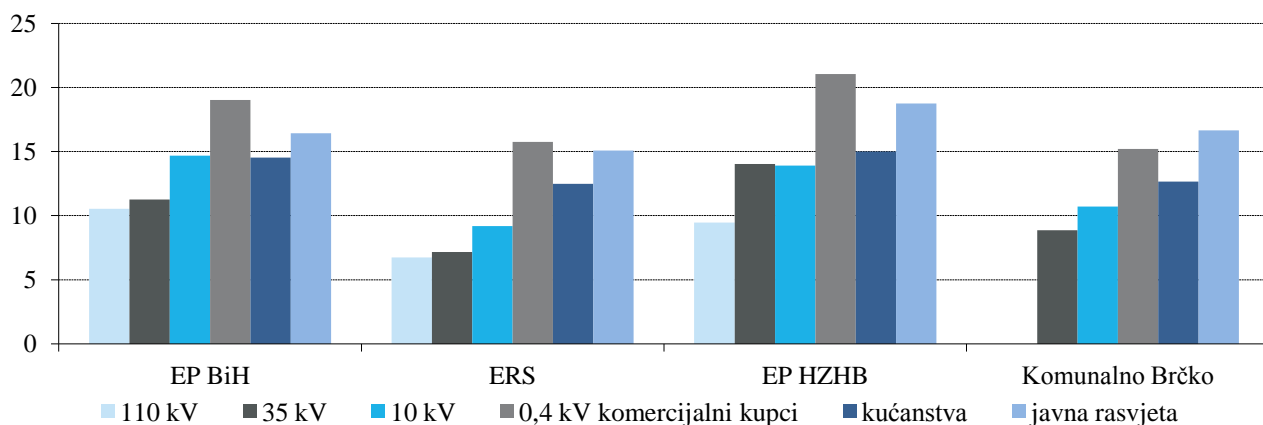
Prosječna cijena za kupce koje opskrbljuju javni opskrbljivači iznosila je 13,52 feniga/kWh i povećana je 0,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna vrijednost prodaje ovim kupcima iznosila je 1,395 milijardi KM, što je za 33,8 milijuna KM, odnosno 2,5 % više nego u 2014. godini.

Prosječna cijena za kućanstva u 2015. godini iznosila je 13,78 feniga/kWh, što je 2,1 % više nego u prethodnoj godini. Ovaj porast je posljedica korekcija tarifa za univerzalnu uslugu u Federaciji BiH i Brčko Distriktu BiH, a koje su izvršili nadležni regulatori u nastavku otklanjanja naslijeđenih unakrsnih subvencije između kupaca u kategorijama ostala potrošnja i kućanstva. Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u Bosni i Hercegovini prikazano je na slici 10, a na slici 11 date su prosječne cijene električne energije u elektroprivredama po kategorijama kupaca u 2015. godini.

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV (fening/kWh)

Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV (fening/kWh)

Ukupni poslovni rezultati kompanija u sektoru su skromniji nego u prethodnoj godini, s obzirom na značajno smanjenje izvezeno električne energije usljed smanjene proizvodnje u Elektroprivredi BiH i Elektroprivredi RS. Naravno, na slabije izvozne rezultate utjecao je daljni pad cijena na regionalnom tržištu. Sa druge strane, ovakvi uvjeti na tržištu su imali pozitivan utjecaj na poslovanje Elektroprivrede HZHB koja je uz to povećala proizvodnju u odnosu na 2014. godinu za 3,8 %. U krajnjem, ukupna prodaja električne energije domaćim kupcima i kupcima u regiji je iznosila oko 1,65 milijardi KM. Jasno je da se postojeća razina veleprodajnih cijena negativno odražava na zbirni prihod elektroprivreda i na njihovu profitabilnost.

Na maloprodajnom tržištu su nastavljeni procesi deregulacije. Promjene su se ogledale u odlukama nadležnih regulatornih komisija prema kojima se više ne donose tarifni stavci za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema prihvaćenoj i važećoj legislativi o otvaranju tržišta, više ne mogu biti regulirane. Još istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za opskrbu za sve kupce, osim za kućanstva i male kupce (komercijalni kupci, odnosno ostala potrošnja na 0,4 kV), a praksa regulacije tarifa za

Tablica 6. Broj kupaca električne energije u BiH

	110 kV	35 kV	10 kV	Ostala potrošnja	Kućanstva	Javna rasvjeta	Ukupno
Elektroprivreda BiH	5	67	838	61.439	674.648	3.921	740.918
Elektroprivreda RS	11	36	957	35.148	512.083	1.104	549.339
Elektroprivreda HZHB	3	1	175	14.787	175.281	1.567	191.814
Komunalno Brčko		1	30	3.814	30.822	423	35.090
<i>Ukupno</i>	19	105	2.000	115.188	1.392.834	7.015	1.517.161

usluge distribucije je zadržana. Od 1. siječnja 2015. godine svi kupci električne energije u BiH imaju mogućnost birati svog opskrbljivača na tržištu. Kupci koji ne odaberu opskrbljivača na tržištu mogu se opskrbljivati kod javnih opskrbljivača po cijenama za javnu opskrbu, a kućanstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge.

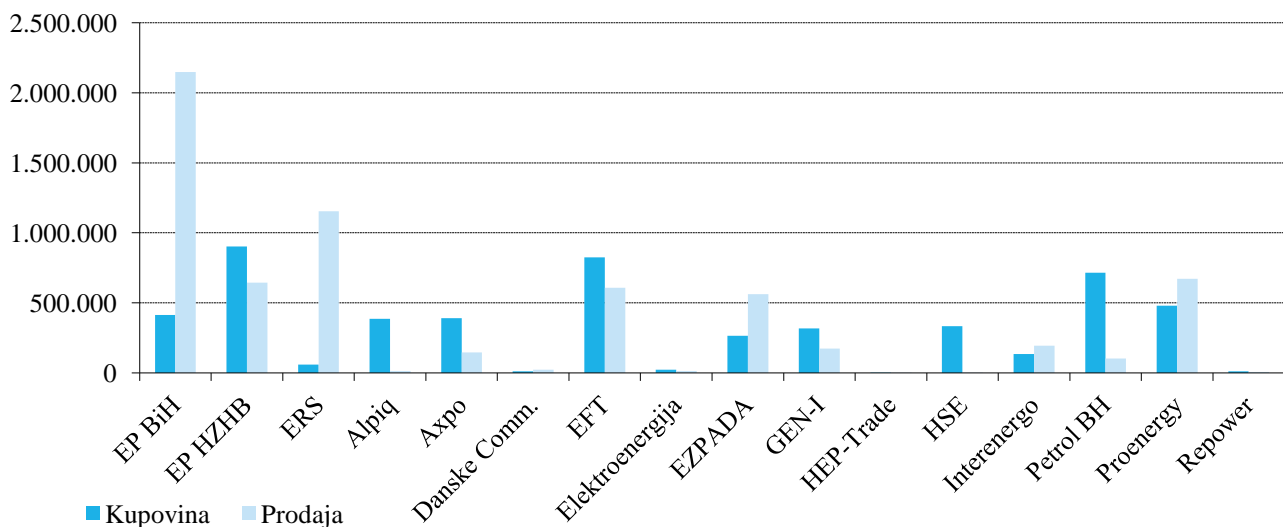
Broj kupaca električne energije u BiH se kontinuirano povećava i na koncu 2015. godine je iznosio 1.517.161. Njihov broj se tijekom godine povećao za 12.146, od čega na kućanstva otpada 10.460 (tablica 6).

Maloprodajno tržište električnom energijom u BiH i dalje odlikuje dominacija elektroprivreda (javnih opskrbljivača) koje tradicionalno opskrbljuju kupce svaka na svom (*de facto* ali ne i *de iure*) ekskluzivnom geografskom području.

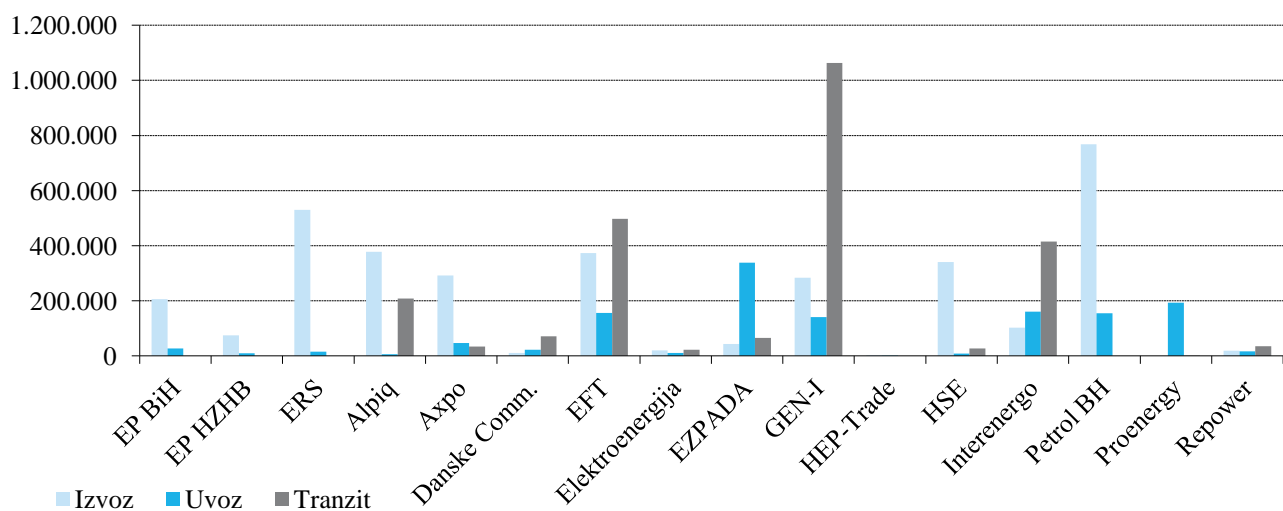
U 2015. godini samo dva kupca se nisu opskrbljivala isključivo od javnih opskrbljivača i to Aluminij Mostar i B.S.I. Jajce. Aluminij se u 2015. godini opskrbljivao na tržištu, kao i u prethodnom razdoblju, i za vlastite potrebe je od tržišnih opskrbljivača (ProEnergy) nabavio 660,38 GWh, što predstavlja 43,1 % njegove potrošnje. Kupac B.S.I. opskrbljivao se na tržištu od opskrbljivača EFT i na taj je način nabavio 201,48 GWh što predstavlja 88,8 % njegove ukupne potrošnje. Sumirajući ove nabave u 2015. godini, od opskrbljivača koji nemaju obvezu javne opskrbe nabavljeno je 7,7 % ukupno preuzete energije od krajnjih kupaca u Bosni i Hercegovini. Ovakva situacija ukazuje da su tradicionalni opskrbljivači (*'inkubenti'*) još uvijek u vladajućoj poziciji na tržištu, što odlikuje ne samo stanje u regiji nego i na kontinentu.

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini. Premda ovo tržište još nije institucionalizirano, rezultat brojnih bilateralnih ugovora je impresivan – na ovom tržištu bilo je aktivno 16 licenciranih subjekata, ostvarujući promet od 6.457.790 MWh (slika 12).

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2015. godini (MWh)

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2015. godini (MWh)

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sustava Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sustavima omogućava plasman električne energije u zemlje regije koje imaju izražen deficit.

U 2015. godini izvezeno je 3.445 GWh, što je 7,3 %, odnosno 271 GWh manje nego u prethodnoj godini, i u najvećoj mjeri je posljedica smanjene proizvodnje električne energije. Petnaest subjekata izvezilo je električnu energiju, a po opsegu na prvom mjestu je Petrol BH Oil Company sa 768 GWh, a zatim slijede Elektroprivreda RS sa 530 GWh, Alpiq Energija BH sa 378 GWh i EFT sa 373 GWh (slika 13).

Uvoz električne energije iznosio je 1.308 GWh sa porastom od 37,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Među 16 subjekata koji

su uvozili energiju u BiH najveću realizaciju imali su Ezpada (339 GWh), ProEnergy (193 GWh) i Interenergo (161 GWh), slika 13.

Najveći opseg prekogranične razmjene tradicionalno se obavljao sa Hrvatskom, a zatim sa Crnom Gorom, a najmanji sa Srbijom. U 2015. godini ovaj odnos je promijenjen usljed značajnog povećanja tranzitnih tijekova iz smjera Srbije prema Bosni i Hercegovini, kao posljedica rasta bilančnog suficita električne energije u Rumunjskoj i Bugarskoj (tablica 7).

Tablica 7. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

<i>Zemlja</i>	<i>Izvoz</i>	<i>Uvoz</i>
Hrvatska	2.952,3	1.254,9
Srbija	1.277,6	1.862,1
Crna Gora	1.654,3	629,8
<i>Ukupno</i>	<i>5.884,2</i>	<i>3.746,8</i>

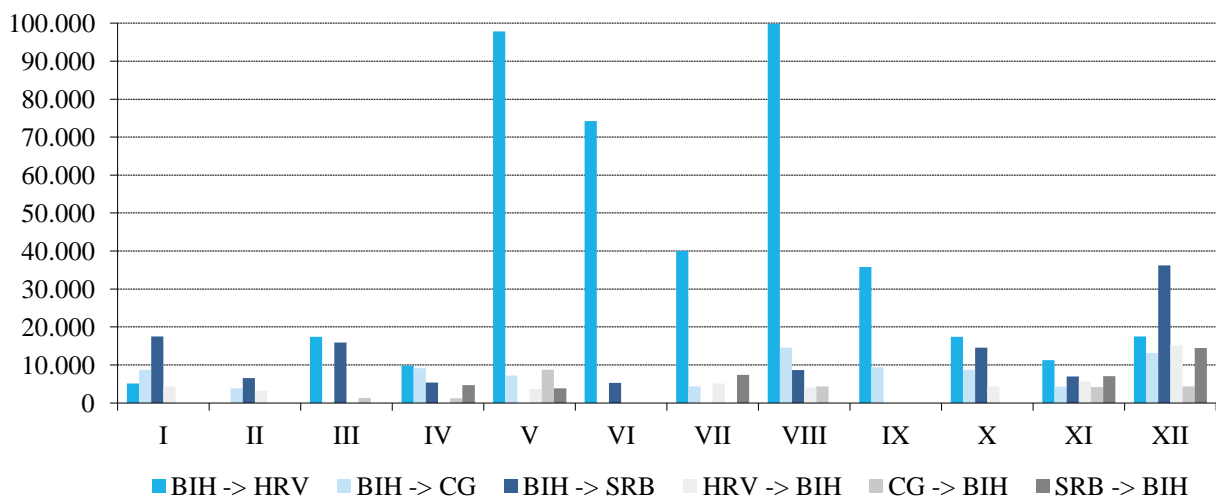
Tijekom 2015. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sustava BiH u iznosu od 2.439 GWh, što je povećanje od 991 GWh ili 68,5 % u odnosu na 2014. godinu. Tranzitni tijekovi su značajni jer se na temelju njihove veličine određuje prihod svake od zemalja koje sudjeluju u *Mehanizmu naplate između operatora prijenosnog sustava* (ITC mehanizam), što je detaljnije opisivano u ranijim godišnjim izvješćima o radu DERK-a. Ukupan prihod koji je BiH ostvarila po ovoj osnovi u prvih devet mjeseci 2015. godine iznosi 3.044.596,34 KM, što je dvostruko veći iznos nego u istom razdoblju prethodne godine. Naime, tijekom prethodne dvije godine bilježeni su smanjeni tranzitni i povećani izvozni tijekovi, što je imalo negativan utjecaj na iznos prihoda od primjene ITC mehanizma. Međutim, u 2015. godini došlo je do značajnog povećanja tranzitnih tijekova u smjeru istok–zapad, a time i do povećanja prihoda od ITC mehanizma.

Od 2010. do kraja 2014. godine NOS BiH je primjenjivao *Pravilnik o dodjeli prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta*, organizirajući eksplicitne aukcije na dnevnoj, mjesečnoj i godišnjoj razini.

Tijekom 2015. godine dodjelu prekograničnih kapaciteta na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska putem aukcija organizirao je *Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi* (SEE CAO), a na granici BiH – Srbija organizirane su zajedničke aukcije dva operatora (vidjeti dio 3.2).

Ukupan prihod BiH po osnovi godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za 2016. godinu iznosi 952.030 KM.

Slika 14. Prihod po osnovi mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

Najviša cijena postignuta je na granici sa Hrvatskom u smjeru iz BiH prema Hrvatskoj u iznosu od 2.577 KM/MW.

Prihodi BiH ostvareni na dosadašnjim aukcijama za dodjelu prijenosnih prekograničnih kapaciteta na godišnjoj razini dani su u tablici 8, a na slici 14 prikazani su prihodi po osnovi mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima.

Tablica 8. Prihod ostvaren na godišnjim aukcijama

Godina	Prihod (KM)
2011	4.789.300
2012	4.970.880
2013	2.036.125
2014	2.905.655
2015	1.091.719
2016	952.030

Korisnik svih prihoda po osnovi aukcija za dodjelu prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizma) je Elektro-prijenos Bosne i Hercegovine.

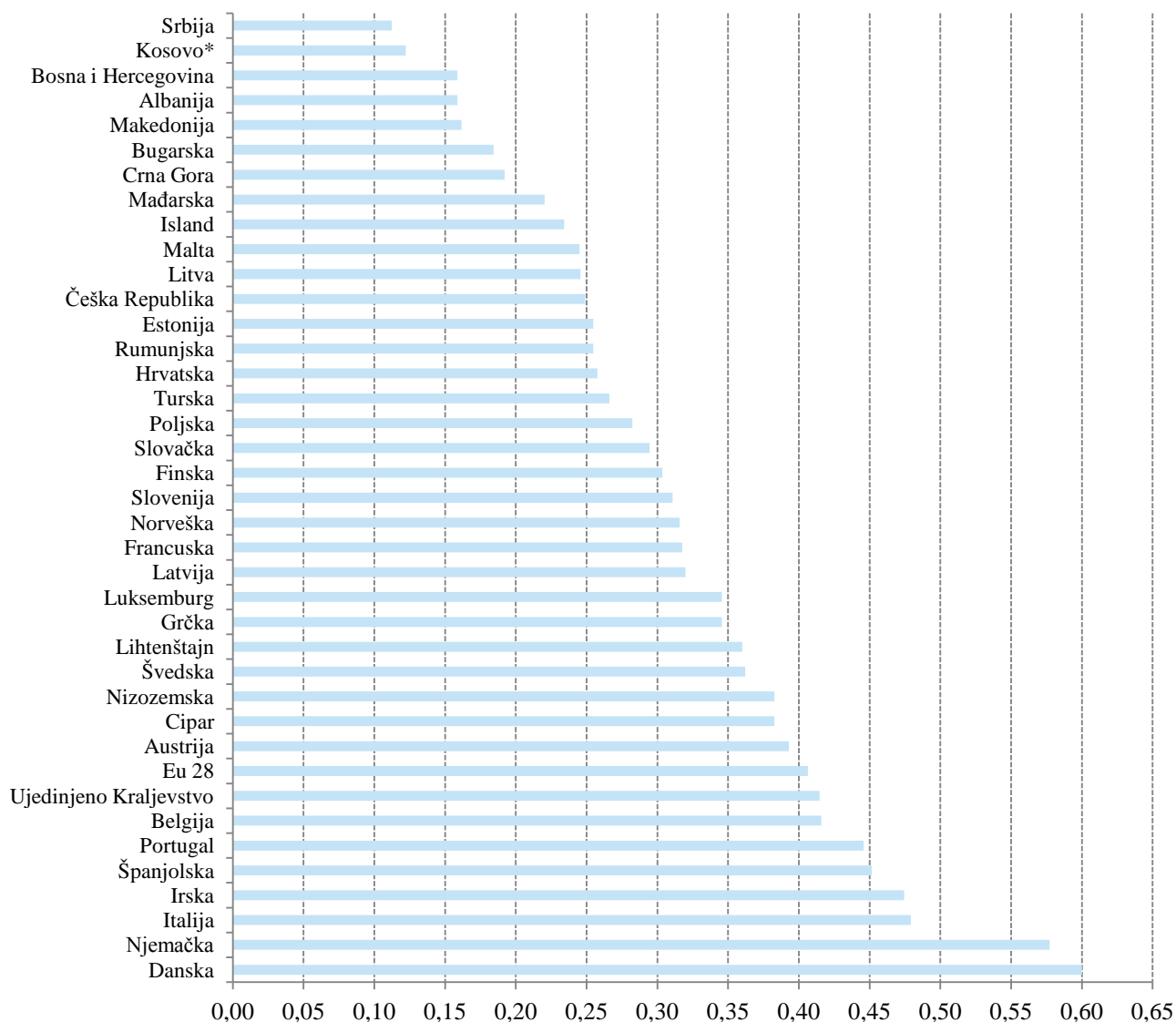

3.8 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetske veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tijekom 2015. godine posebnu pozornost posvetio unapređenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike. Ključni partner u razmjeni energetske veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, sa kojom DERK dulji niz godina surađuje, posebno u ispunjavanju obveze izvještavanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvještavanja.

Suradnja dvije institucije pridonosi razvoju statistike energije i harmonizaciji sustava službene statistike BiH i statistike zemalja Europske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

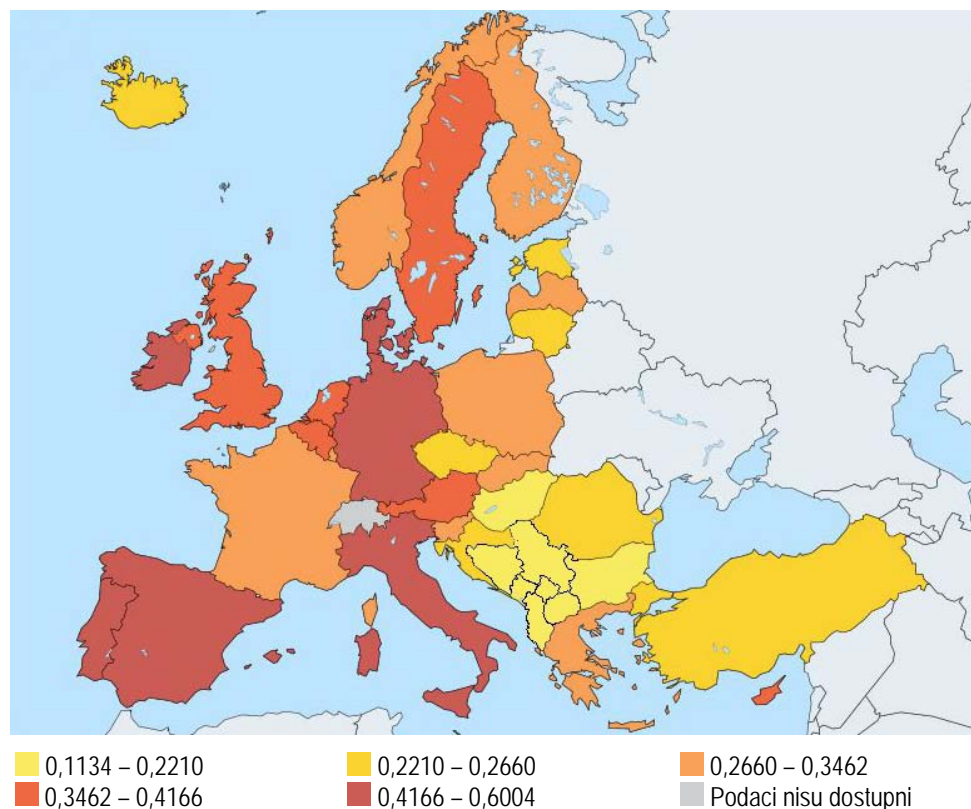
Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za kućanstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

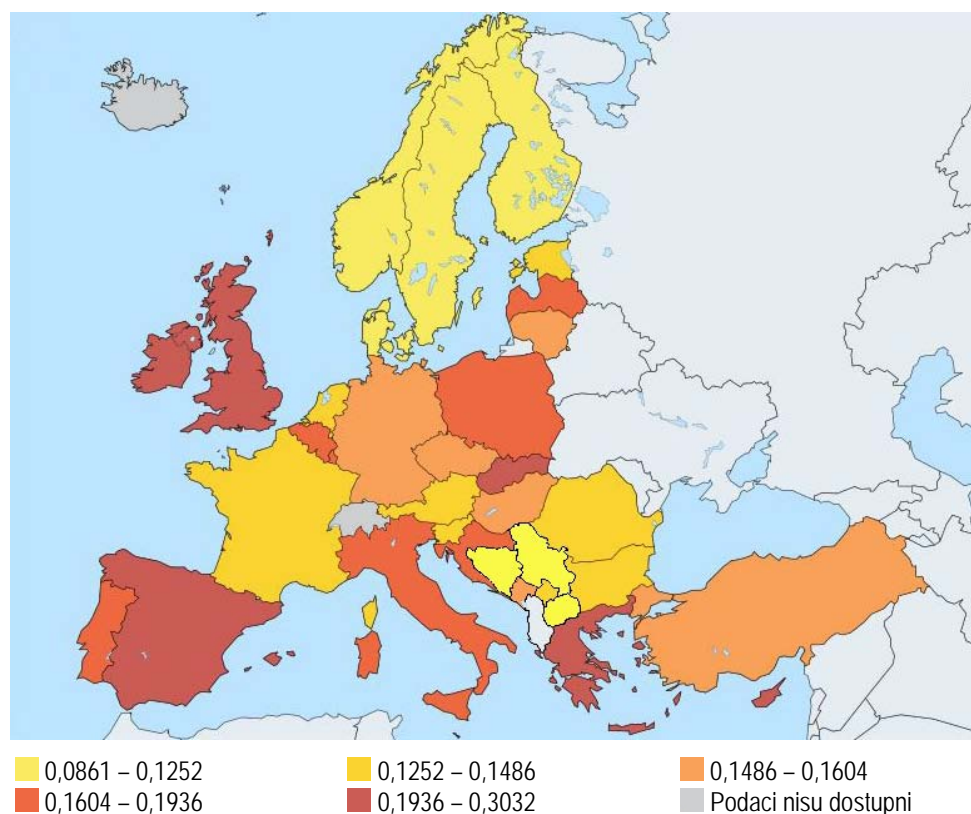
Napomena: navedeni iznosi uključuju PDV

Slika 16. Geografski prikaz cijena električne energije za kućanstva (u KM/kWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

Slika 17. Geografski prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

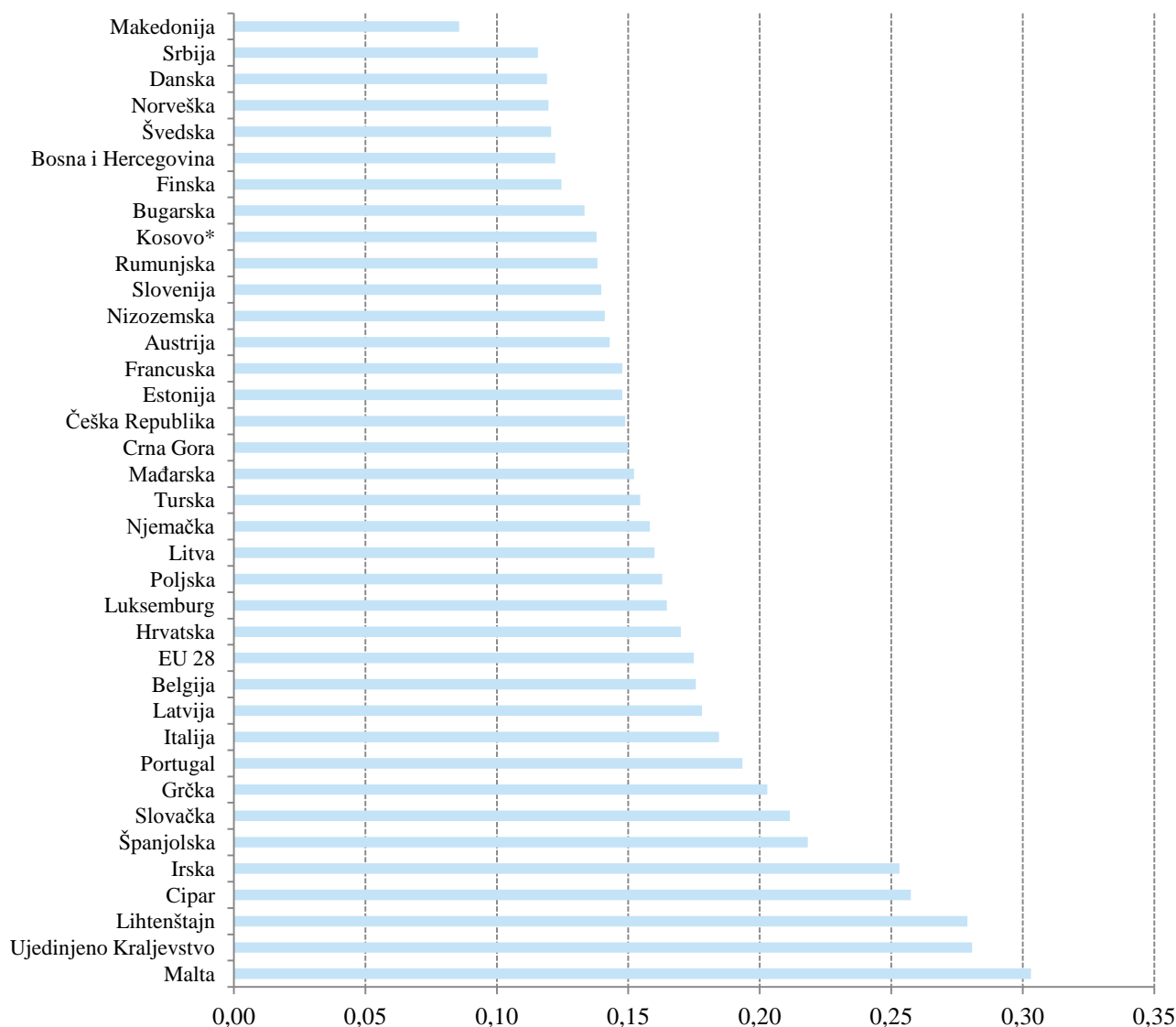
Eurostat je statistička institucija Europske unije smještena u Luksemburgu. Njen zadatak je da osigura statistike Europskoj uniji na europskoj razini koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Rezultati suradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvješćima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH što omogućuje njihovu usporedbu sa zemljama Europske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke burzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu i Ljubljani (tablica 5).

Na temelju sustavnog pristupa prema brojnim elektroenergetskim pokazateljima, DERK je i tijekom 2015. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi ne uključuju PDV

3.9 Ostale aktivnosti

Pored naprijed navedenih aktivnosti, DERK je i tijekom 2015. godine razmjenjivao podatke sa većim brojem državnih institucija, među kojima se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH⁵, te pripremao različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, odnosno Odbora za stabilizaciju i pridruživanje⁶ i Privremenog pododbora za transport, okoliš, energiju i regionalni razvoj. DERK, u skladu sa svojim zakonskim ovlastima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, u svom radu surađuje i sa Vladom Distrikta.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), surađuju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnutka.

Razvoj zakonodavnog okvira u oblasti električne energije

Bosna i Hercegovina je do 1. siječnja 2015. godine trebala uskladiti domaće zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU u sektoru električne energije, s žarištem na sadržaj Trećeg energetskeg paketa (vidjeti Prilog D). U tom smislu, od kraja 2012. do siječnja 2014. godine, kroz program tehničke pomoći Europske komisije realiziran je projekt *Izrada zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u BiH u skladu sa pravnom stečevinom EU*.

Krajnji rezultat projekta je usklađeni skup radnih tekstova novih zakona, a u nekim slučajevima nacrti izmjena i dopuna postojećih zakona, za razine države, entiteta i Brčko Distrikta BiH. Transpozicija primjenjivog zakonodavstva EU je organizirana na način koji osigurava punu usklađenost zakonodavstava svih administrativnih razina u BiH (uzimajući u obzir njihove zasebne nadležnosti i regulatorne ovlasti) i pravne stečevine EU u sektoru električne energije.

Radna grupa, koju čine stručnjaci iz resornih ministarstava, regulatornih komisija i gospodarskih subjekata, polazeći od rezultata programa tehničke pomoći Europske komisije, je tijekom posljednjeg kvartala 2015. godine intenzivno radila na

---

⁵ Memorandume o suradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je sa Agencijom za statistiku BiH 19. travnja 2011. godine i sa Konkurencijskim vijećem BiH 28. svibnja 2014. godine.

⁶ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU, potpisan 16. lipnja 2008. godine, stupio je na snagu 1. lipnja 2015. godine, te je Odbor za stabilizaciju i pridruživanje zamijenio ranije uspostavljeni Privremeni odbor.

pripremi radnog teksta novog *Zakona o regulatoru, prijenosu i tržištu električne energije u BiH*. Značajan doprinos u pripremi novog zakona daje i Tajništvo Energetske zajednice. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, kao resorno ministarstvo, za prvi kvartal 2016. godine najavilo je razmatranje Zakona na sjednici Vijeća ministara BiH, i upućivanje u parlamentarnu proceduru nakon toga. Po donošenju ovog zakona slijedi i usvajanje uzajamno harmoniziranih zakona u oblasti električne energije u svim jurisdikcijama u BiH.

Regulatorno partnerstvo

U 2015. godini okončane su aktivnosti u projektu *Agencije za međunarodnu suradnju SAD* (USAID) kroz koji je razvijan partnerski odnos bosanskohercegovačkih energetske regulatora sa *Nacionalnom asocijacijom regulatora SAD* (NARUC) i više regulatornih komisija iz njenog sastava, pri čemu je Regulatorno tijelo iz Ohaja (eng. *Public Utilities Commission of Ohio – PUCO*) bila vodeća komisija. Projekt je dao doprinos procesu regulatorne reforme s ciljem postupne integracije u institucije Europske unije. Memorandum o razumijevanju između strana u projektu potpisan je u siječnju 2014. godine.

Kroz projekt su se razmjenjivale informacije i iskustva, te upoznavale najbolje prakse, kako bi regulatori kvalitetnije nastavili kreirati i provoditi fer i neovisnu regulaciju u cilju osiguranja djelotvornog, transparentnog i stabilnog funkcioniranja elektroenergetskog sektora u isto vrijeme štiteći interese kupaca i investitora.

Investiranje u sektor energije

Tijekom 2015. godine odvijale su se aktivnosti na još jednom sveobuhvatnom projektu koji financira USAID. Projekt *Investiranje u sektor energije* (EIA) čije je trajanje planirano od listopada 2014. do lipnja 2019. godine, usmjeren je na suradnju i potporu svim ključnim subjektima u energetske sektoru (ministarstva, regulatori, gospodarski subjekti i dr.). Projekt EIA organiziran je kroz sljedeće sastavnice:

- Uklanjanje prepreka za investiranje u sektor energije,
- Otklanjanje nedostataka maloprodajnog tržišta u BiH,
- Postizanje ušteda u energiji, koristeći regulatorne poticaje,
- Približavanje europskim integracijama, i
- Odnosi s javnošću.

U cilju uspješnog uspostavljanja dijaloga o aktualnim temama iz sektora energije, Projekt EIA organizirao je prvi Energetski samit u BiH u travnju 2015. godine, pod pokroviteljstvom Državne regulatorne komisije i entitetskih regulatora. Plenarne

sjednice, panel-diskusije, prezentacije i radionice, bile su posvećene investiranju u elektroenergetski sektor, funkcioniranju maloprodajnog tržišta električne energije i integraciji u regionalno tržište. Na samitu su organizirane i tehničke sesije koje su se bavile brojnim temama poput smanjenja emisija iz elektrana u BiH, proizvodnjom električne energije iz biomase, novim ulogama operatora distributivnih sustava, te integracijom obnovljivih izvora električne energije u tržište.

U okviru projekta tijekom 2015. organizirano je više edukacijskih radionica posvećenih različitim temama koje uključuju domenu pomoćnih usluga, mehanizam balansiranja, smanjenje emisija iz velikih ložišta, energijsku učinkovitost, kvalitetu opskrbe, poslovne procese operatora distributivnog sustava i razmjenu podataka u sektoru.

Predstavници Državne regulatorne komisije pratit će aktivnosti organizirane u okviru projekta i sudjelovati u realizaciji pojedinih sastavnica, a posebno onih koje su u funkciji rada regulatora.

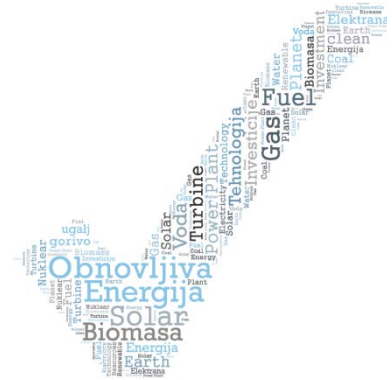
Regulatorni most

U lipnju 2015. godine pokrenute su aktivnosti na realizaciji regionalnog projekta USAID-a i NARUC-a *Regulatorni most u jugoistočnoj Europi*, u kojem pored regulatora iz Bosne i Hercegovine sudjeluju i regulatorna tijela iz Albanije, Armenije, Gruzije, Kosova*, Makedonije, Srbije i Ukrajine. Cilj *Regulatornog mosta u jugoistočnoj Europi* je pružiti tehničku pomoć i podršku energetske regulatorima u reguliranju konkurentnog tržišta električne energije i nadzoru razdvajanja i funkcioniranja operatora distributivnih sustava (ODS) i opskrbljivača. Tijekom 2015. godine pokrenute su aktivnosti u pripremi Regionalnih regulatornih smjernica, koje trebaju identificirati najbolje prakse za reguliranje aktivnosti ODS-a i konkurentnih opskrbljivača električne energije, uključujući smjernice za djelotvorno upravljanje tržišnim informacijama i zaštitu prava kupaca.

Regionalne smjernice mogu činiti osnovu za razvoj provedbenih planova na razini države koji su prilagođeni različitim etapama razvoja tržišta. Nacionalne mape puta trebaju dati sažetak određenih propisa, pravila ili podzakonskih akata čije nacрте treba pripremiti ili koje treba izmijeniti u svakoj državi.

Ishodi riješenih sudbenih prijepora

Svih pet dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudbenim putem pobijane od pravnih osoba o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka. Od aktivno legitimiranih subjekata od 2009. godine nije bilo novih zahtjeva za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse DERK-a.

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Energetska zajednica je u 2015. godini svečano obilježila deset godina svog postojanja. Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. listopada 2005. godine i stupio na snagu 1. srpnja 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas na svijetu, u kojem efektivno sudjeluje Europska unija sa jedne strane i sljedećih osam Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Makedonija, Moldavija, Srbija i Ukrajina.⁷

U skladu sa izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice sudjeluju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Nizozemska, Hrvatska, Italija, Cipar, Latvija, Litva, Mađarska, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Ovih 20 tzv. zemalja sudionica iz Europske unije izravno sudjeluje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasovanja izražava Europska komisija.

Status posmatrača u tijelima Energetske zajednice imaju Armenija, Gruzija, Norveška i Turska. I dalje traju pregovori sa Gruzijom u vezi stjecanja statusa Ugovorne strane.

Temeljni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdanu opskrbu energentima i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog gasa. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca opskrbe gasom i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora.

Sklapanjem ovog ugovora, Ugovorne strane iz regije se obvezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU sa kojim će se integrirati. To se postiže stupnjevitim preuzimanjem dijelova *acquis*-a EU, odnosno implementacijom odgovarajućih direktiva i uredbi EU u područjima električne energije, gasa, zaštite okoliša, konkurencije, obnovljivih energetske resursa, energetske učinkovitosti, nafte, statistike i infrastrukture (Prilog D).

Energetska zajednica ima ključnu ulogu ne samo u internom nego i u vanjskom kontekstu Energetske unije.

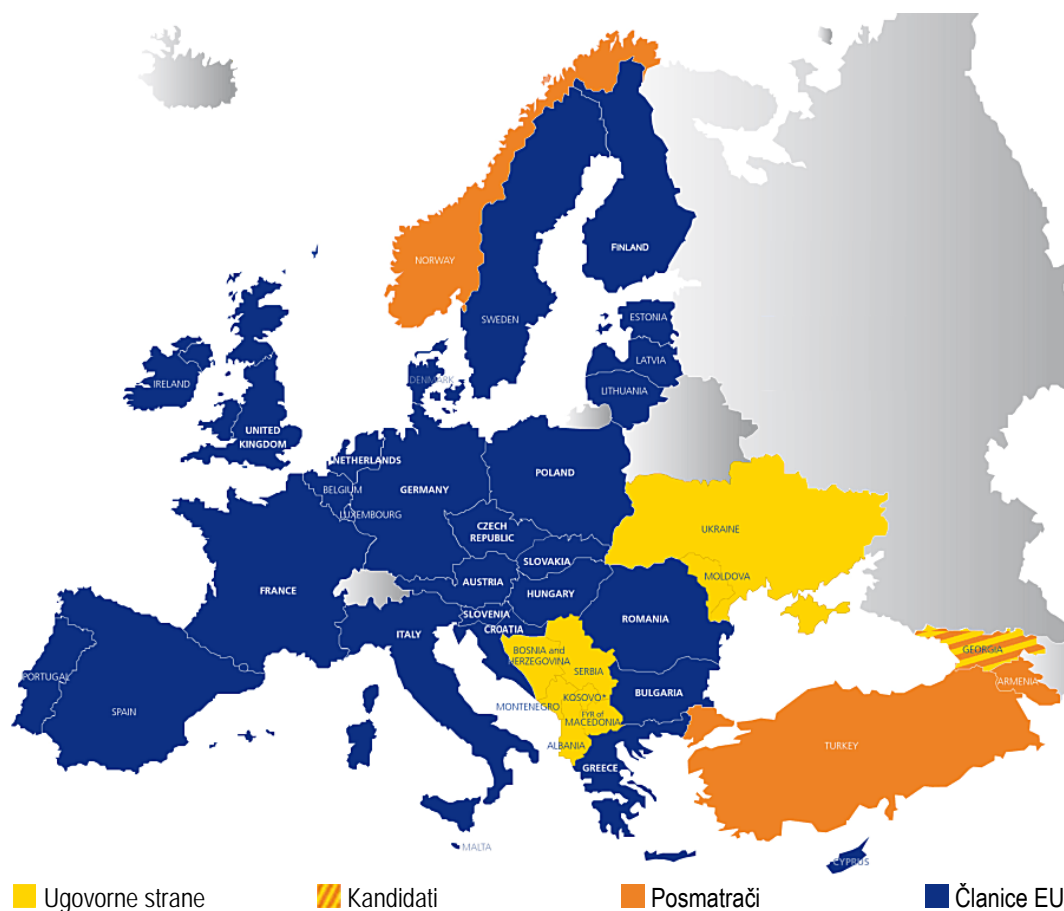
Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do srpnja 2026. godine.

*g. Maroš Šefčovič,
podpredsjednik Europske
komisije za Energetsku
uniju: "Od regionalnog
pretpristupnog instrumenta,
Energetska zajednica se
razvila u eminentan
instrument za našu
zajedničku sigurnost
opskrbe, za naše debate o
tome kako da bolje
suradujemo...kako da
približimo naše pravne kao i
infrastrukturne sustave.
Pomogla nam je da
unaprijedimo pouzdanu,
sigurnu i predvidivu
proizvodnju i transport
energije u najbliže EU
susjedstvo."*

*Iz obraćanja prilikom
svečanog obilježavanja
prvog desetljeća postojanja
Energetske zajednice,
Beč, 27. kolovoza 2015.*

⁷ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. prosinca 2015. godine. Moldavija ima status Ugovorne strane od 1. svibnja 2010. godine, a Ukrajina od 1. veljače 2011. godine.

Slika 19. Geografski obuhvat Energetske zajednice

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, obrazovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna grupa na visokoj razini, Regulatorni odbor, Forum za električnu energiju (Atenski forum), Forum za gas (Mariborski forum), Forum za naftu (sa sjedištem u Beogradu) i Tajništvo. Njihova uloga, nadležnosti i rad detaljno su opisivani u ranijim izvješćima DERK-a.

2015. je bila jedna od najaktivnijih godina u historiji Energetske zajednice. Provedene su opsežne aktivnosti u razvoju pravnog okvira, posebno u razvoju nacionalnih zakona koji se odnose na tržišta energije. Budućnost i daljni razvoj same Energetske zajednice bila je i ostaje predmet brojnih analiza i javnih rasprava koje imaju za cilj izbor optimalnih opcija u njenom jačanju i proširenju. Značajan utjecaj na politiku njenog razvoja ima Europska unija, koja provodi reformu i reorganizaciju svoje energetske politike gradeći europsku Energetsku uniju, u kojoj Energetska zajednica čini značajan element.

Taj pristup odražava se i u rezoluciji usvojenoj 15. prosinca 2015. godine, kojom Europski parlament poziva Europsku komisiju da, koristeći Izvješće posebne Grupe na visokoj razini (*Energetska zajednica za budućnost*), iznese konkretne prijedloge za dalju reformu Energetske zajednice kako bi ona istinski bila

g. Miguel Arias Cañete,
EU komesar za klimatsku i
energetsku politiku:

“Energetska zajednica je
najdjelotvorniji instrument
za osiguravanje djelotvorne
provedbe *acquis-a* o energiji,
okolišu i konkurenciji u
susjedstvu Europske unije.
Danas je Ministarsko vijeće
još jednom preuzelo ključne
korake ka ostvarivanju jače
integracije tržišta energije
EU i Energetske zajednice
na održiv način.”

Iz obraćanja na 13. sastanku
Ministarskog vijeća
Energetske zajednice,
Tirana, 16. listopada 2015.

uspostavljena na paneuropskoj razini. Središte pozornosti treba biti na boljem upravljanju i jačanju institucija Energetske zajednice, uključujući uspostavljanje njene Parlamentarne skupštine.

Rezolucija pod nazivom *Na putu ka europskoj Energetskoj uniji* poziva Europski parlament i Komisiju, države članice EU i Ugovorne strane na, između ostalog, jačanje aktivnosti Energetske zajednice kroz bolju provedbu prava EU i usmjeravanje napora na provedbu ključnih infrastrukturnih projekata radi uspostavljanja slobodnog transporta energije kroz zemlje EU i Energetske zajednice i poboljšanja sigurnosti opskrbe.

U listopadu 2015. godine Ministarsko vijeće Energetske zajednice usvojilo je neke od prijedloga izvješća *Energetska zajednica za budućnost*. Poboljšanjem provedbenih mjera i pravila za rješavanje prijepora pojačana je primjena pravnog okvira i smanjeni investicijski rizici. Također, formiranjem Parlamentarnog plenuma osnažena je uloga nacionalnih parlamenata, uz paralelno povećanje transparentnosti jačanjem uloge civilnog društva i poslovnih subjekata u institucijama Energetske zajednice. Donošenjem zajedničkog dokumenta 28 zemalja EU i osam Ugovornih strana Energetske zajednice bit će poboljšani pravni i regulatorni okvir u domeni sigurnosti opskrbe gasom.

Na istoj sjednici Ministarsko vijeće je proširilo *acquis* Energetske zajednice Direktivom 2012/27/EU o energetske učinkovitosti, Uredbom (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu i Uredbom Komisije (EU) br. 431/2014 o energetske statistici potrošnje energije u kućanstvima.

Posebnu podršku razvoju tržišta energije daju mjere koje su 27. kolovoza 2015. godine na Drugom samitu o Zapadnom Balkanu, u okviru ‘Berlinskog procesa’ prihvatili premijeri Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova*, Makedonije i Srbije. U domeni električne energije one se prije svega odnose na otklanjanje nedostataka u primarnoj i sekundarnoj legislativi, razvoj organiziranog veleprodajnog tržišta i tržišta uravnoteženja, tržišnu alokaciju prekograničnih kapaciteta, deregulaciju cijena, razdvajanje tržišnih od djelatnosti koje odlikuje prirodni monopol, te na jačanje neovisnosti regulatora.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredjeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike sa članicama EU.

Tijekom 2016. godine, Bosna i Hercegovina predsjedat će aktivnostima Energetske zajednice. Prioriteti u tom razdoblju bit će nastavak reforme Zajednice u skladu sa preporukama iz izvješća *Energetska zajednica za budućnost*, podrška izgradnji

europske Energetske unije, dosljedna primjena *acquis*-a, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice, uz koncentriranost na implementaciju 'Trećeg energetskeg paketa' u svim Ugovornim stranama, sigurnost opskrbe, transparentnost tržišta električne energije, te prihvatanje i početak primjene prvog skupa mrežnih kodeksa EU. U fokusu djelovanja bit će zaštita okoliša i razvoj veleprodajnog tržišta.

Evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administrativnim razinama treba učiniti dodatne napore u transpoziciji i implementaciji *acquis*-a Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obveza rokovi su već prošli, a za značajan broj obveza preostalo je relativno kratko vrijeme (Prilog D). Na ovo ukazuju i slučajevi za rješavanje prijepora koje je iniciralo Tajništvo Energetske zajednice (Prilog E).

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu suradnju sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz podršku i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji razvoja Energetske zajednice i posebno kroz proaktivan odnos u istraživanjima koje su planirale i provodile različite grupe šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Europske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice, koji je uspostavljen 11. prosinca 2006. godine u Ateni. Sve od tada DERK aktivno sudjeluje u njegovom radu, predstavljajući i zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedanje Radnom grupom za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, od 2007. godine.

Tijekom 2015. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domene regulatornih poticaja za promicanje investicija u mreže, tretmana interkonektora između Ugovornih strana Energetske zajednice i članica Europske unije, te razvoja neovisnosti regulatora. U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti sa Agencijom za suradnju energetskih regulatora (ACER), Vijećem europskih energetskih regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG), te sa Europskom mrežom operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) i Europskom mrežom operatora transportnog sustava za gas (ENTSO-G).

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz radne grupe (Radna grupa za električnu energiju, Radna grupa za gas i Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta) uz podršku odgovarajućeg odjela Tajništva.

ECRB je i tijekom 2015. godine bio posvećen razvoju tržišta električne energije i gasa, problematici alokacije prekograničnih prijenosnih kapaciteta, uspostavljanju mehanizma uravnoteženja, provedbi europskih pravila za rad mreža, razvoju mehanizama za zaštitu, informiranje i edukaciju kupaca, te analizi kvalitete opskrbe električnom energijom.

4.2 Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetske regulatora (eng. *Energy Regulators Regional Association* – ERRA) je organizacija neovisnih regulatornih tijela za energiju iz Središnje Europe i Euroazije, sa pridruženim članicama iz Afrike, Azije, Bliskog istoka i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su barijere za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. Članice ERRA-e dolaze iz 33 države, uz Regionalnu zapadnoafričku regulatornu asocijaciju (slika 20).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetske djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja neovisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje suradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetske djelatnosti.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. svibnja 2004. godine. Na Generalnoj skupštini u svibnju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i dvije entitetske regulatorne komisije –

Slika 20. Članstvo u ERRA-i

Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

Predstavnici DERK-a aktivno sudjeluju u radu Generalne skupštine, Investicijske konferencije i Predsjedništva ERRA-e, u čiji sastav je ožujka 2014. godine na dvogodišnje mandatno razdoblje izabran član DERK-a. Zapažen je angažman predstavnika Državne regulatorne komisije i u radu stalnih komiteta i radnih grupa, od kojih se izdvajaju Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Stalni komitet za tarife i cijene, i Stalni komitet za licence i konkurenciju. Od 2010. godine predsjedanje ovim komitetom doprinosi afirmaciji Bosne i Hercegovine u ERRA-i.

Pored aktivnog rada u tijelima ERRA-e, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu članice ove regionalne asocijacije pružanjem relevantnih informacija o energetsom sektoru i regulatornoj praksi Bosne i Hercegovine.

U institucijama ERRA-e primjetna je historijska evolucija tema za koje su članice zainteresirane. Široko zastupljeno prestrukturiranje energetske sektora i tržišta uzrokovalo je da konkurentno orijentirana održiva rješenja budu predmet posebnog zanimanja i djelovanja regulatornih tijela.

4.3 Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetske regulatora (MEDREG) obrazovana je u Rimu u studenom 2007. godine. U cilju unapređenja jasnog, stabilnog i usklađenog regulatornog okvira MEDREG promiče stalnu suradnju zemalja sjeverne, južne i istočne obale Mediteranskog bazena. Asocijacija okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Cipra, Libije, Malte, Maroka, Palestinske uprave, Portugala, Slovenije, Španjolske, Tunisa i Turske (slika 21).

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira Mediterana radi omogućavanja investicija u energetske infrastrukturu i podrške integraciji tržišta. Stoga, MEDREG promiče stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti, prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvješća sa preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvaća Generalnu skupštinu, Tajništvo sa sjedištem u Milanu i pet radnih grupa za: (1) institucionalna pitanja, (2) električnu energiju, (3) gas, (4) okoliš, obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost i (5) problematiku kupaca.

Slika 21. Geografski obuhvat MEDREG-a

Predstavnici DERK-a neposredno sudjeluju u radu Generalne skupštine, a u aktivnostima radnih grupa uporabom različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara na nacрте dokumenata.

4.4 Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER

Osnovana u listopadu 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetske regulatora (ICER) predstavlja dragovoljni okvir za suradnju na svjetskoj razini. Cilj ICER-a je poboljšati informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja.

Preko 250 regulatornih tijela sa šest kontinenata, putem 11 regionalnih regulatornih asocijacija i dva nacionalna energetska regulatorna tijela (slika 22) ostvaruju članstvo u ICER-u. DERK je članica ICER-a putem ERRA-e i MEDREG-a.

ICER-ove aktivnosti su usmjerene na nekoliko ključnih oblasti, u skladu sa temama koje definira Svjetski energetske regulatorni forum, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Šesti Svjetski energetske regulatorni forum održan je u Istanbulu tijekom svibnja 2015. godine. Tom prilikom kroz tri ICER-ova izvješća predstavljeni su rezultati globalne suradnje energetske regulatora u prethodne tri godine: *Prednosti uspješne integracije tržišta, Regulatorni pristupi u upravljanju investicijskim rizicima i Energetske konekcije: uključivanje kupaca u izgradnju jačih sustava.*

Slika 22. Članice ICER-a

Za naredno trogodišnje razdoblje kao prioritetne teme Forum je identificirao sigurnost opskrbe, energetska održivost, konkurentnost i dobre regulatorne prakse, i shodno tome ustanovio četiri posebne virtualne grupe. Naredni Svjetski regulatorni forum bit će održan u Meksiku, 2018. godine.

ICER nastavlja svoje aktivnosti na inicijativi pod nazivom *Žene u oblasti energije* koju je započeo u listopadu 2013. godine. Cilj ovog globalnog poticaja energetske regulatora je poduprijeti napredak žena u oblasti energije kroz praktične instrumente.

ICER je 2013. godine pokrenuo izdavanje svoje Hronike, kao sredstvo za daljnju promociju svojih ciljeva u smislu jačanja razmjene regulatornih znanja i istraživanja. Od tada kao član Uredničkog odbora ovog stručnog časopisa djeluje i uposlenik DERK-a. ICER-ova Hronika je publikacija koja se objavljuje dva puta godišnje u elektronskom obliku i sadrži stručne članke iz regulatorne problematike.

DERK aktivno sudjeluje u radu ICER-a i pruža podršku na razne načine, uključujući dostavu odgovora po različitim aktivnostima i upitnicima, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u oblastima od interesa za rad regulatora.

Lord Mogg, predsjedajući ICER-a: "Gdje god da se nalaze, kako građani tako i poduzeća žele sigurnu, održivu i prihvatljivu energiju.

Kroz razmjenu naše stručnosti i iskustava, mi, regulatori, učimo jedni od drugih, i možemo bolje da odgovorimo globalnim izazovima uključujući energetska sigurnost."

Iz obraćanja na šestom Svjetskom energetskom regulatornom forumu, Istanbul, 25. svibanj 2015.

4.5 Vijeće europskih energetske regulatora – CEER

Vijeće europskih energetske regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija koja okuplja energetske regulatore. Njeni članovi i posmatrači su neovisna, zakonom propisana tijela odgovorna za reguliranje energije na državnoj razini. CEER okuplja 33 nacionalna regulatorna tijela iz država članica Europske unije, Europske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja EU, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice. CEER prednjači u aktivnostima na razvoju konkurentnih energetske tržišta i jačanju uloge kupaca. Radeći zajedno kroz CEER, nacionalna regulatorna tijela daju napredne preporuke na europskoj razini, šireći najbolje prakse i dajući rješenja u okviru nacionalnih regulatora.

Koncem 2015. godine Državnoj regulatornoj komisiji za električnu energiju ponuđen je status posmatrača u CEER-u. Uvažavajući aktualni zakonski okvir i definirane nadležnosti regulatora, te tekuće aktivnosti koje bi tijekom 2016. godine trebale rezultirati transpozicijom sadržaja Trećeg energetske paketa EU u legislativu u BiH, DERK je Tajništvo CEER-a upoznao da će po usvajanju nove legislative biti spreman aplicirati i steći status posmatrača u Vijeću europske regulatora

5. REVIZIJSKO IZVJEŠĆE

Realizaciju svojih aktivnosti DERK financira na način određen *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*. Temeljni prihod predstavlja regulatorna naknada koju plaćaju vlasnici licenci za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava, međunarodne trgovine i opskrbe kupaca, te distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za višak prihoda nad rashodima se umanjuju obveze za plaćanje regulatorne naknade u idućem razdoblju. Na ovaj način su svi ostvareni prihodi usmjereni isključivo na podmirenje osnovnih rashoda, detaljno definiranih financijskim planom.

Plan rashoda određuje se na temelju troškova planiranih po inkrementalnoj metodologiji budžetiranja, odnosno prema stvarnim troškovima iz prethodnih godina koji su bili predmet revizije od strane neovisnih revizora, kao i Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Na temelju navedenih pravila i načela u izvještajnom razdoblju je utvrđen Financijski plan za 2016. godinu koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Pored pripreme planova, financijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje financijskih obveza za potrebe definirane u odobrenom financijskom planu,
- upravljanje novčanim tijekovima,
- praćenje realizacije financijskog plana za tekuću godinu,
- unutarnje financijsko izvještavanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka,
- analiza i procjena budućih novčanih tijekova u svrhu pripreme novog financijskog plana,
- financijsko izvještavanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

Rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka su financijska izvješća u kojima su na koncu poslovne godine iskazani rezultati poslovanja. Svake godine vrši se revizija financijskih izvješća s ciljem neovisne i nepristrane provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka sa važećim propisima.

U tijeku 2015. godine reviziju financijskih izvješća DERK-a koja se odnose na prethodnu godinu je vršilo društvo za reviziju, računovodstvo i konzalting REVIK d.o.o. Sarajevo, sa kojim je sklopljen ugovor na temelju objavljenog javnog poziva za obavljanje usluga revizije.

“Po našem mišljenju, financijska izvješća prikazuju realno i objektivno, u svim materijalno značajnim stavkama, financijski položaj Državne regulatorne komisije za električnu energiju (DERK) na dan 31. prosinca 2014. godine, te rezultate njegovog poslovanja i promjene na trajnim izvorima i gotovinskom tijeku za godinu koja je tada završila, u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (MSFI).”

*REVIK,
Sarajevo, 24. ožujka 2015.*

Obavljena revizija je osim utvrđivanja realnosti finansijskih izvješća u cjelini, podrazumijevala i istodobnu ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena rukovodstva DERK-a.

Mišljenje neovisnog revizora je da prezentacija finansijskih izvješća, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obveza, kapitala i finansijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena usklađenosti finansijskih izvješća sa međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK u ranijim razdobljima dobijao od eksternih revizora, među kojima su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Kako bi osigurao organiziran i djelotvoran rad uz istodobnu prevenciju ili identifikaciju mogućih grešaka, DERK bezrezervno provodi svako zapažanje revizora koje vodi ka unapređenju poslovanja i povećanju uspješnosti i odgovornosti.

Provedbom eksterne revizije DERK osigurava neovisno i pouzdano izvješće o korištenju imovine, te upravljanju prihodima i rashodima. Revidirano se izvješće svake godine objavljuje kako bi se zainteresiranim osobama i široj javnosti pružile informacije o finansijskom položaju i rezultatima poslovanja DERK-a. Revidirana finansijska izvješća za 2014. godinu su objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 32/15 i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. TEMELJNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2016. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuiranu opskrbu električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvalitete za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštivanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih europskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2016. godini zadržati kontinuitet suradnje sa Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno sa Komisijom za promet i komunikacije Zastupničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*.

Svi dosada primjenjivani modaliteti uzajamnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2016. godini u odnosima sa Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i sa drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnoj razini, prije svega sa Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih razina odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju DERK će slijediti razvoj EU pravila i poštivati agendu Energetske zajednice, uz nastavak suradnje sa Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetske sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje primjene novog načina nabave pomoćnih usluga i pružanja sustavne usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH,

- stvaranje većeg stupnja integracije domaćeg tržišta električne energije, s posebnim usmjerenjem na djelotvorno funkcioniranje potpuno otvorenog maloprodajnog i veleprodajnog tržišta,
- razvoj pravila kojima se regulira priključenje korisnika na prijenosni sustav,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obveza u vezi sa regulatornim izvještavanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2017. – 2026. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* za naredno desetogodišnje razdoblje, kao i *Plana investicija Elektroprijenosa BiH*,
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi Europskih pravila za rad mreža,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provedbi svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlasti koje su mu zakonom povjerene, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj puni doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obvezna u svoje zakonodavstvo transponirati i u praksi implementirati propise Europske unije o internom energetsom tržištu ('Treći paket'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom sa drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

U interesu svih ključnih subjekata je provedba reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i djelotvorna koordinacija među tijelima koja sudjeluju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na europskim direktivama i pravilima o unutarnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog sudjelovanja u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu sa pravnom stečevinom EU, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u *Izvešću Europske komisije o BiH u 2015. godini*.

DERK će također participirati u podršci i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor Bosne i Hercegovine, odnosno koje navodi *Izvešće o implementaciji acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice* i Zaključci Ministarskog vijeća.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Pododbora za transport, energiju, životnu sredinu i regionalni razvoj, Privremenog odbora i Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, kao i realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene na Samitu zemalja zapadnog Balkana u okviru 'Berlinskog procesa'.

U 2016. godini nastavlja se višegodišnji projekt USAID-a *Investiranje u sektor energije* (EIA), te će Državna regulatorna komisija za električnu energiju pratiti njegove aktivnosti i sudjelovati u realizaciji pojedinih sastavnica koje su funkciji rada regulatora. Svoje aktivno sudjelovanje DERK planira i na Drugom Energetskom samitu u BiH, koji je u okviru EIA projekta planiran za proljeće 2016. godine.

DERK će nastaviti svoje sudjelovanje u regionalnom projektu USAID-a i NARUC-a *Regulatorni most u jugoistočnoj Europi*, u kojem pored regulatora iz Bosne i Hercegovine sudjeluju i regulatorna tijela iz Albanije, Armenije, Gruzije, Kosova*, Makedonije, Srbije i Ukrajine.

U središtu zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam sudjeluje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice (uključujući radne grupe za električnu energiju i gas, te Radnu grupu za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta),
- ERRA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora (uključujući Stalni komitet za licence i konkurenciju, Stalni komitet za tarife i cijene i Radnu grupu za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta),
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (uključujući Radne grupe za institucionalna pitanja; za električnu energiju; za gas; za problematiku kupaca, te za okoliš, obnovljive izvore i energetsku učinkovitost),
- ICER – Međunarodna konfederacija energetskih regulatora.

DERK će nastaviti praćenje rada Vijeća europskih energetskih regulatora (CEER) i Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER), i ovisno od razvoja pravnog okvira u BiH razmotriti mogućnosti za izravno sudjelovanje u radu ovih tijela.

PRILOG A: Temeljni podaci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine

(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)

Temeljni podaci o instaliranim kapacitetima proizvodnih objekata

Ukupan instalirani kapacitet proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.009,14 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.054,90 MW, a u termoelektranama 1.765 MW. Instalirani kapacitet malih hidroelektrana, vjetro, solarnih i elektrana na biogas je 97,41 MW, dok je 91,23 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+1×63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	2×108	216
Čapljina	2×210	420
Rama	2×80	160
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15	30
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315
Ustiprača	2×3,5	7

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
G3	100	85
G4	200	182
G5	200	180
G6	215	188
KAKANJ	450	398
G5	110	100
G6	110	90
G7	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279

Temeljni podaci o prijenosnom sustavu

Nazivni napon dalekovoda	<i>dalekovodi</i>
	Duljina (km)
400 kV	864,73
220 kV	1.524,80
110 kV	3.911,35
110 kV - kablovski vod	31,78

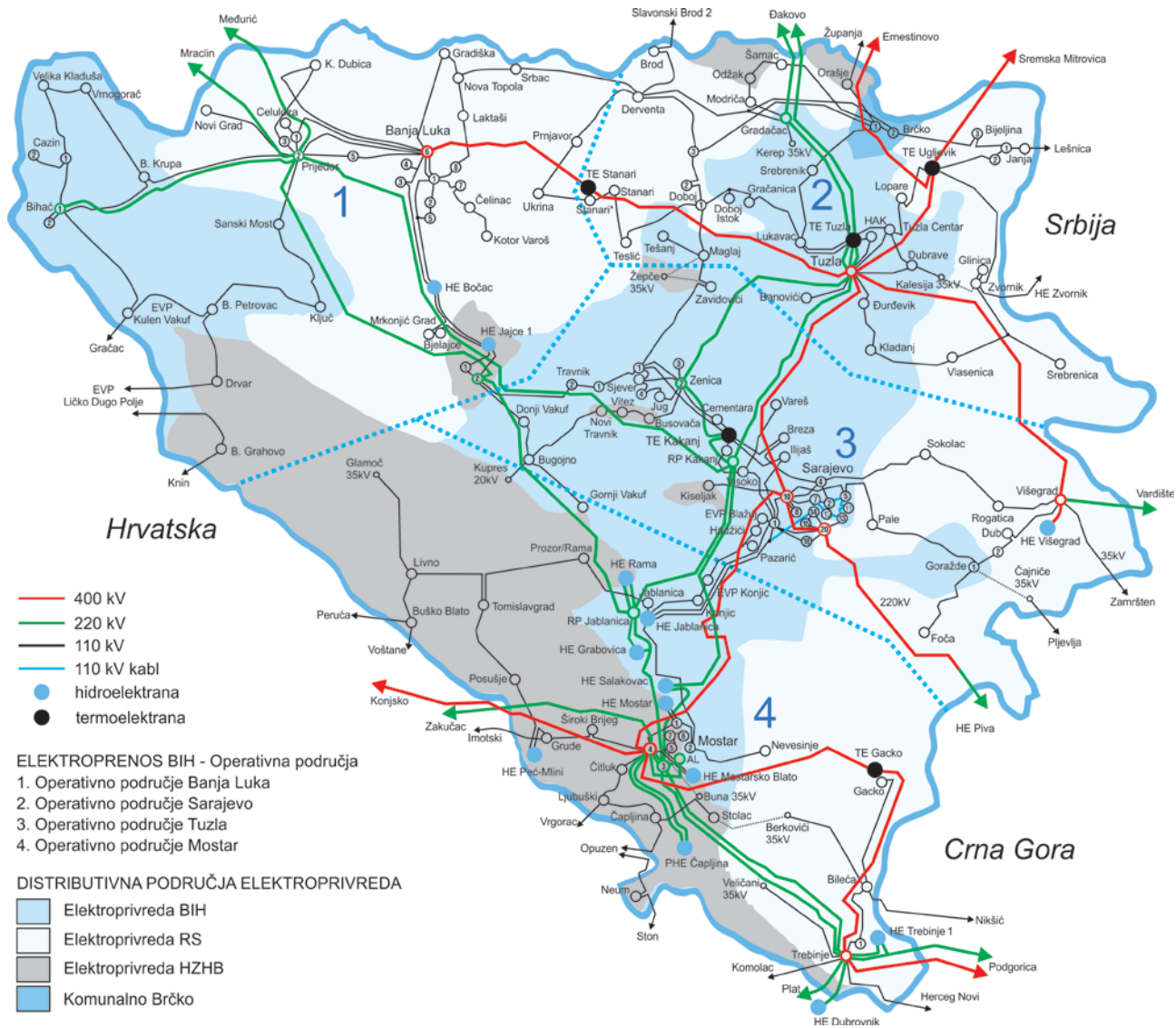
Nazivni napon dalekovoda	<i>interkonekcije</i>
	Broj interkonektora
400 kV	4
220 kV	10
110 kV	23
<i>Ukupno</i>	37

Vrsta trafostanice	<i>trafostanice</i>	
	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	6.390,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	128	5.043,0

Prijenosni odnos transformatora	<i>transformatori</i>	
	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	14	2.100,0
TR 110/x kV	227	5.387,5

PRILOG B: Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine sa operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i distributivnim područjima elektroprivreda (31. prosinac 2015. godine)

PRILOG C: Temeljni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

(GWh)

2015. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.436,28	2.166,12	1.823,14		5.425,54
Proizvodnja u termoelektranama	5.413,40	3.298,66			8.712,06
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	160,68	93,55	16,03		270,26
Proizvodnja	7.010,36	5.558,33	1.839,17		14.407,86
Distributivna potrošnja	4.542,81	3.661,53	1.376,42	265,38	9.846,14
Gubici prijenosa					359,37
Veliki kupci	449,56	159,31	1.763,43*		2.372,30
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		13,96	13,90		27,86
Potrošnja	4.992,37	3.834,79	3.153,75	265,38	12.605,66
* Uključujući i 861,86 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci					
2014. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.542,61	2.522,09	1.755,81		5.820,52
Proizvodnja u termoelektranama	5.786,99	3.133,66			8.920,65
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	188,97	82,39	17,31		288,67
Proizvodnja	7.518,57	5.738,14	1.773,12		15.029,84
Distributivna potrošnja	4.392,55	3.526,02	1.310,79	251,65	9.481,01
Gubici prijenosa					304,46
Veliki kupci	442,76	155,87	1.811,57*		2.410,20
Vlastita potrošnja elektrana		14,12			14,12
Potrošnja	4.835,31	3.696,01	3.122,37	251,65	12.209,79
* Uključujući i 755,93 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci					
2013. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.854,43	2.920,91	2.348,28		7.123,62
Proizvodnja u termoelektranama	5.549,53	3.390,12			8.939,65
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	150,59	73,98	14,71		239,28
Proizvodnja	7.554,55	6.385,01	2.362,99		16.302,55
Distributivna potrošnja	4.401,52	3.567,50	1.343,83	258,14	9.570,99
Gubici prijenosa					343,10
Veliki kupci	448,20	126,21	2.048,14*		2.622,55
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		13,26	8,74		22,00
Potrošnja	4.849,72	3.706,97	3.400,71	258,14	12.558,64
* Uključujući i 884,94 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac					
2012. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.086,63	1.832,77	1.229,30		4.148,70
Proizvodnja u termoelektranama	5.367,80	3.251,70			8.619,50
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	115,40	43,04	7,89		166,33
Proizvodnja	6.569,83	5.127,51	1.237,19		12.934,54
Distributivna potrošnja	4.340,28	3.551,14	1.379,43	262,54	9.533,39
Gubici prijenosa					308,14
Veliki kupci	446,23	119,18	2.136,41*		2.701,83
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		13,62	67,26		80,88
Potrošnja	4.786,52	3.683,94	3.583,10	262,54	12.624,24
* Uključujući i 910,54 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac					
2011. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.113,63	1.817,09	1.395,40		4.326,12
Proizvodnja u termoelektranama	6.138,01	3.449,76			9.587,77
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	100,82	28,61	6,60		136,04
Proizvodnja	7.352,47	5.295,46	1.402,00		14.049,93
Distributivna potrošnja	4.284,17	3.556,16	1.363,04	271,71	9.475,08
Gubici prijenosa					324,17
Veliki kupci	417,17	124,08	2.216,62*		2.757,87
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		14,23	21,22		35,45
Potrošnja	4.701,34	3.694,47	3.600,88	271,71	12.592,57
* Uključujući i 876,00 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac					

PRILOG D: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis, odnosno pravni okvir Energetske zajednice u svom središtu ima direktive i uredbе iz Trećeg energetskeg paketa EU koje predviđaju zajedničke propise za interna tržišta električne energije i prirodnog gasa i reguliraju prekograničnu trgovinu. Početni set propisa iz 2005. u više navrata inoviran je novim direktivama i uredbama i dopunjavan propisima u oblastima zaštite okoliša, konkurencije i obnovljivih izvora energije. U 2007. *acquis* je proširen na direktive EU o sigurnosti opskrbe, a od 2008. pojam ‘mrežna energija’ koji se inicijalno odnosio na električnu energiju i gas uključuje i naftni sektor. 2009. i 2010. *acquis* je dalje proširen direktivama o energetskeg učinkovitosti, a 2011. propisi koji sačinjavaju ‘Treći paket’, osim Uredbe (EZ) br. 713/2009, postali su pravno obvezujući i za Ugovorne strane Energetske zajednice. *Acquis* je 2012. značajno proširen direktivama u domeni obnovljivih izvora, obveznih naftnih pričuva i statistike, 2013. dijelom direktive o sprečavanju i kontroli onečišćenja i Uredbom koja se odnosi na ITC mehanizam i naplatu prijenosa, a 2014. godine uredbom koja se odnosi na transparentnost, odnosno obvezu objave podataka na tržištima električne energije. 2015. godine *acquis* je proširen pravilima iz oblasti energetske učinkovitosti, zaštite okoliša, statistike i infrastrukture.

Acquis Energetske zajednice prati razvoj pravnog okvira Europske unije i danas obuhvaća njenu ključnu energetskeg legislativu u područjima električne energije, gasa, sigurnosti opskrbe, zaštite okoliša, konkurencije, obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti, nafte, statistike i infrastrukture. Generalni rokovi za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju uredbi i direktiva EU navode se u zagradama.

Acquis o električnoj energiji

- Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. lipnja 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I. Uredbi (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća (rok: 24. prosinac 2015.),
- Uredba Komisije (EU) br. 838/2010/EU od 23. rujna 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sustava i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa (rok: 1. siječanj 2014.),
- Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ (rok: 1. siječanj 2015., osim za članak 9(1) gdje je rok: 1. lipanj 2016., članak 9(4): 1. lipanj 2017. i članak 11: 1. siječanj 2017.),
- Uredba (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003 (rok: 1. siječanj 2015.).

Acquis o gasu

- Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog gasa i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (rok: 1. siječanj 2015., osim članak 9(1): 1. lipanj 2016., članak 9(4): 1. lipanj 2017. i članak 11: 1. siječanj 2017.),
- Uredba (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005 (rok: 1. siječanj 2015.).

Acquis o sigurnosti opskrbe

- Direktiva 2005/89/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. siječnja 2006. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu (rok: 31. prosinac 2009.),
- Direktiva Vijeća 2004/67/EZ od 26. travnja 2004. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe prirodnim gasom (rok: 31. prosinac 2009.).

Acquis o zaštiti okoliša

- Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola onečišćenja) – samo Poglavlje III, Aneks V i članak 72(3)-(4) (rok: 1. siječanj 2018.),
- Direktiva 2001/80/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2001. o ograničenju emisija određenih onečišćivača zraka iz velikih uređaja za loženje (rok: 31. prosinac 2017.),
- Direktiva Vijeća 1999/32/EZ od 26. travnja 1999. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tečnim gorivima i o izmjeni Direktive 93/12/EEZ (rok: 31. prosinac 2011.),
- Direktiva Vijeća 85/337/EEZ od 27. lipnja 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, sa amandmanima od 3. ožujka 1997. (Direktiva 97/11/EZ) i Direktivom 2003/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o osiguravanju sudjelovanja javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okoliš (rok: 1. srpanj 2006.),
- Članak 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. travnja 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. srpanj 2006.).

Acquis o zaštiti okoliša primjenjuje se u onoj mjeri u kojoj ima utjecaja na mrežnu energiju. U skladu sa člankom 13. Ugovora, Ugovorne strane potvrđuju važnost Protokola iz Kyota i nastojat će mu pristupiti.

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇒ *Nastavak sa prethodne stranice*

Acquis o konkurenciji

Nisu dopuštene i bit će procjenjivane u skladu sa čl. 81., 82. i 87. Ugovora o osnivanju Europske zajednice sljedeće aktivnosti:

- Sprečavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloupotrebavanje vladajuće pozicije,
- Pružanje javne potpore koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Poštivat će se odredbe Ugovora o osnivanju Europske zajednice, posebno članka 86. koje se odnose na javna poduzeća i poduzeća kojima su data posebna prava.

Acquis o obnovljivim izvorima

- Direktiva 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju izvan snage direktivâ 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (rok: 1. siječanj 2014.).

Nacionalni ciljevi za udjel energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji 2020. za Ugovorne strane Energetske zajednice određeni su odlukom Ministarskog vijeća 18. listopada 2012. godine (2012/03/MC-EnC).

Acquis o energetske učinkovitosti

- Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (rok: 15. listopad 2017.).
- Direktiva 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetske učinkovitosti zgrada (rok: 31. prosinac 2011.),
- Direktiva 2010/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o označavanju potrošnje energije i ostalih resursa proizvoda vezanih s energijom uz pomoć oznaka i standardiziranih informacija o proizvodu (rok: 30. rujna 2012.),
- Direktiva 2006/32/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2006. o energetske učinkovitosti u krajnjoj potrošnji i energetske uslugama te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/76/EEZ (rok: 31. prosinac 2011.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. rujna 2009. o obvezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata (rok: 1. siječanj 2023.).

Acquis o statistici

- Uredba Komisije (EU) br. 431/2014 od 24. travnja 2014. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća o energetske statistici s obzirom na provedbu godišnjih statistika o potrošnji energije u kućanstvima (rok: 31. prosinac 2016.),
- Uredba Komisije (EU) br. 147/2013 od 13. veljače 2013. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća o energetske statistici s obzirom na provedbu ažuriranja mjesečne i godišnje energetske statistike (rok: 31. prosinac 2013.),
- Direktiva 2008/92/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o postupku Zajednice za poboljšanje transparentnosti cijena gasa i električne energije koje se zaračunavaju industrijskim krajnjim korisnicima (rok: 31. prosinac 2013.),
- Uredba (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o energetske statistici (rok: 31. prosinac 2013.).

Acquis o infrastrukturi

- Uredba (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetske infrastrukturu te stavljanju izvan snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009 (rok: 31. prosinac 2016.).

Prilikom definiranja *acquis*-a, Ministarsko vijeće vrši određena prilagođavanja propisa Europske unije institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Ministarsko vijeće je usvojilo i nekoliko neovisnih mjera koje se odnose na rješavanje prijepora, uspostavu tzv. '8. regije' u cilju olakšavanja prekogranične trgovine električnom energijom, te mjere za koordinaciju sigurnosti opskrbe.

Napomena: Tekstovi propisa EU koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

- Slučaj ECS-1/10, pokrenut *Otvorenim pismom* 21. rujna 2010. godine odnosi se na državnu potporu. Mada je veljače 2012. godine donesen *Zakon o sustavu državne potpore u BiH* i koncem iste godine uspostavljeno Vijeće za državnu potporu, izostala je praktična implementacija. Tajništvo Energetske zajednice najavljuje da će slučaj biti zatvoren kada Vijeće bude potpuno operativno.
- Slučaj ECS-8/11, pokrenut *Otvorenim pismom* 7. listopada 2011. godine odnosi se na neispunjavanje obveza koje BiH ima u donošenju odgovarajuće legislative u sektoru prirodnog gasa. Uzimajući u obzir odgovor Vijeća ministara BiH na otvoreno pismo, Tajništvo je uputilo *Obrazloženo mišljenje* 24. siječnja 2013. godine, i nakon novog odgovora podnijelo predmet Ministarskom vijeću na odlučivanje putem *Obrazloženog zahtjeva* 21. svibnja 2013. godine. Ministarsko vijeće Energetske zajednice je 23. rujna 2014. godine naglasilo dugotrajnost postojanja ozbiljnih propusta BiH i zadužilo Tajništvo Energetske zajednice da pomogne pripremu potrebne legislative. Tajništvo je 21. listopada 2014. godine dostavilo *Nacrt zakona o transportu prirodnog gasa, regulatoru i internom tržištu u BiH*, koji je usuglašen sa 'Trećim paketom'. Kako BiH nije zakonski uredila ovu oblast, Ministarsko vijeće Energetske zajednice je prvi put u svojoj historiji 16. listopada 2015. godine donijelo mjere protiv BiH kao Ugovorne strane, u trajanju od godinu dana.
- 11. veljače 2013. godine u slučaju ECS-2/13 poslano je *Otvoreno pismo* Bosni i Hercegovini zbog izostanka transpozicije i implementacije obveza koje se odnose na smanjenje emisije sumpordioksida (SO₂) pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva. Uzimajući u obzir činjenično stanje, Tajništvo je Bosni i Hercegovini uputilo *Obrazloženo mišljenje* 21. prosinca 2015. godine.
- Slučaj ECS-1/14, pokrenut *Otvorenim pismom* 3. ožujka 2014. godine odnosi se na neispunjavanje obveza koje BiH ima u transpoziciji i implementaciji Direktive 2006/32/EZ o energetske učinkovitosti u krajnjoj potrošnji i energetske usluge. Rok za transpoziciju i implementaciju ove direktive istekao je koncem 2011. godine.
- 11. veljače 2014. godine u slučaju ECS-4/14 upućeno je *Otvoreno pismo* Bosni i Hercegovini zbog nepoštivanja *acquis*-a Energetske zajednice u oblasti obnovljive energije, odnosno zbog propusta da do 30. lipnja 2013. godine usvoji Nacionalni akcijski plan za obnovljivu energiju. Svoj odgovor BiH strana uputila je 8. travnja 2014. godine. Potom je, 24. veljače 2015. godine, Tajništvo uputilo *Obrazloženo mišljenje*. Kako je nakon toga izostala bilo kakva pisana reakcija BiH, Tajništvo je podnijelo predmet Ministarskom vijeću na odlučivanje putem *Obrazloženog zahtjeva* 12. svibnja 2015. godine. Svojom odlukom 16. listopada 2015. godine Ministarsko vijeće potvrdilo je nepoštivanje *acquis*-a i naložilo BiH da bez odlaganja usvoji Nacionalni akcijski plan za obnovljivu energiju.

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica M. Jovanovića 4/II.
